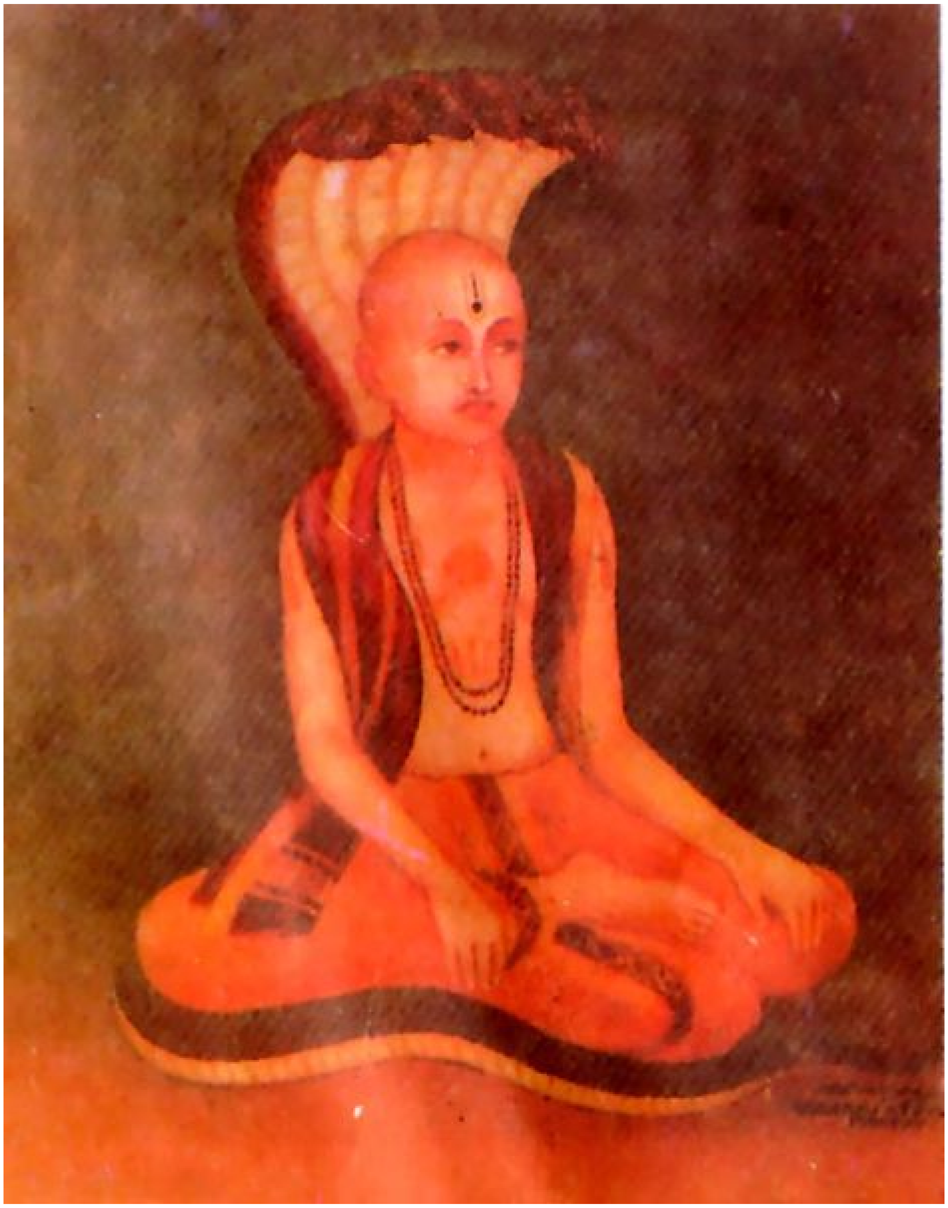
ஶ்ரீ ஜயதீர்த்தவிரசிதா

|| ப்ரமாண பத்3த4தி: ||

வெளியீடு

ச2ந்த்4ரிகா ப்ரகாஶணா

Date: 31/08/2019

For feedback mail to :sridharbe11@gmail.com

HARI SARVOTHAMA **VAYU JEEVOTHAMA**

SRI MOOLAGOPALAKRISHNO VIJAYATHE

CHANDRIKA PRAKASHANA was initiated in the year 2017 during the auspicious aradhana day Sri Jagannatha Tirtharu at kumbakona kshethra with main motto in bringing available madhwa granthas/shlokas in tamil language for the benefit of the Sajjanas residing in tamilnadu.Request everyone to utilize this e-books and do provide feedbacks for any corrections/suggessions which will be corrected and re-released for the public.

So far we have released the following e-books in tamil

1. **Sri Srpadharaja Pancharathna maalika sthothra**
2. **Dashavathara Sthothra by Sri Vadhiraja Tirtharu**
3. **Sri Ramachandrarya Dashakam(On Kambalur Ramachandra Tirtharu)**
4. **Laguvayusthuthi**
5. **Swapna Vrindhavanakhyana**

|| ப்ரமாண பத்3த4தி ||

|| ப்ரத்யக்ஷபரிச்சே2த3: ||

1. ப்ரணம்ய சரணாம்போ4ஜயுக3லம் கமலாபதே: |
ப்ரமாணபத்3த4திம் குர்மோ பா3லானாம் போ3த4ஸித்3த4யே ||

க்ரந்தாரம்பஸமர்தனம்

2. யத்3யபி ப4க3வத்பாதை3ரேவ ப்ரமாணலக்ஷணாதி3கமபி4ஹிதம் | ததா2(அ)பி க3ம்பீ4ரயா வாசா விக்ஷிப்ய வர்ணிதம் ந மந்தை3: ஶக்யதே ஸுகே2ன போ3த்3து4மிதி தத3ர்த2மித3ம் ப்ரகரணமாரப்4யதே ||

லக்ஷணஸ்வருபவிவரணம்

3. யோ த4ர்மோ லக்ஷ்யே வ்யாப்த்யா வர்ததே ந வர்ததே சான்யத்ர ஸ த4ர்மோ லக்ஷணமித்யுச்யதே||

4. யதா2 கோ3: ஸாஸ்னாதி3மத்வம் |
தத்3தி4 கோ3ஷு ஸர்வத்ர அஸ்தி நாஸ்தி சாகோ3ஷு |
அன்யதா2பூ4தம்து அலக்ஷணம் ||

5. தத் த்ரிவித4ம் | அஸம்ப4வி யல்லக்ஷ்யே ஸர்வதா2 ந வர்ததே | யதா2 கோ3ரேகஶப2வத்வம் | அவ்யாபகம் யல்லக்ஷ்யைகதே3ஶே வர்தமானமபி ததே3க தே3ஶாந்தரே ந வர்ததே | யதா2 கோ3: ஶப3லத்வம் | அதிவ்யாபகம் யல்லக்ஷ்யாத3ன்யத்ராபி வர்ததே | யதா2 விஷாணித்வம் | ஸஜாதீய விஜாதீய வ்யாவ்ருத்ததயா லக்ஷ்யாவதா4ரணம் லக்ஷணஞானஸ்ய ப்ரயோஜனம் | அஸ்மின் க்3ராமே தே3வத3த்தக்3ருஹமிதி வார்தாம் ஶ்ருதவதோ ஹி தத்3க்3ராமஸ்தே2ஷு ஸர்வேஷ்வபி க்3ருஹேஷு தே3வத3த்தக்3ருஹபு3த்3தி4: ப்ரஸக்தா | ததோ யத்ர பதாகா ததே3வத3த்தக்3ருஹமிதி லக்ஷணஞானே ஸதி

இத³மேவ நான்யதி³தி அவதா⁴ரணம் ஜாயதே | ஶப்³த³வ்யவஹாரோ வா லக்ஷணஞானஸ்ய ப்ரயோஜனம் | ஸாஸ்னாதி³மான் கௌ³: இதி லக்ஷணஞானே ஸதி யம் யம் ஸாஸ்னாதி³மந்தம் பிண்ட³ம் பஶ்யதி தம் தம் கோ³ஶப்³த³வாச்யம் ப்ரத்யேதி | யாவத³ன்யதோ வ்யாவர்தனீயம் யாவதி ச ஏக: ஶப்³தோ³ வ்யுத்பாத³னீய: தது³ச்யதே லக்ஷ்யமிதி ||

ப்ரமாணஸாமான்யலக்ஷணம்

6. தத்ராதௌ³ தாவத் ப்ரமாணஸாமான்யலக்ஷணமுச்யதே | யதா²ர்த்த²ம் ப்ரமாணம் | ப்ரமாணமிதி லக்ஷ்யனிர்தே³ஶ:| யதா²ர்த்த²மிதி லக்ஷணோக்தி:|ஏவம் உத்தரத்ராபி ஞாதவ்யம்| அத்ர யதா²ஶப்³தோ³(அ)னதிக்ரமே வர்ததே| அர்த²ஶப்³த³ஶ்ச அர்யதே இதி வ்யுத்பத்யா ஜ்ஞேயவாசீ | ஜ்ஞேயமனதிக்ரம்ய வர்தமானம் யதா²வஸ்தி²தமேவ ஜ்ஞேயம் யத்³விஷயீகரோதி நான்யதா² தத் ப்ரமாணம் இத்யர்த²:||

7. ஜ்ஞேயவிஷயீகாரித்வம் ச ஸாக்ஷாத்³வா ஸாக்ஷாத்³ ஜ்ஞேய விஷயீ காரிஸாத⁴னத்வேன வா விவக்ஷிதம் இதி ந அனுப்ரமாணேஷு அவ்யாப்தி: | ஜ்ஞேயவிஷயீ காரித்வேனைவ ப்ரமாத்ருப்ரமேயயோ: வ்யவச்சே²த³: | தயோ: ஸாக்ஷாத்³ ஜ்ஞேய விஷயீகாரித்வாபா⁴வாத் | ஸாக்ஷாத்³ ஜ்ஞேயவிஷயீ காரிகாரணத்வே(அ)பி தத்ஸாத⁴னத்வாபா⁴வாச்ச||

ப்ரமாஸ்வருபம், ஸம்ஶயஸ்வருபம்

8. ப்ரமாவான் ப்ரமாதா | ப்ரமாவிஷய: ப்ரமேயம் | யதா²ர்த்த²ஞானம் ப்ரமா | யதா²ர்த்த² க்³ரஹணேன ஸம்ஶய விபர்யயதத்ஸாத⁴னானாம் நிராஸ: | அனவதா⁴ரணம் ஞானம் ஸம்ஶய: | அனவதா⁴ரணக்³ரஹணம் ஸம்யக்³ ஞான விபர்யயவ்யுதா³ஸார்த²ம் | க⁴டாதி³னிவ்ருத்யர்த²ம் ஞானமிதி ||

9. தஸ்ய நிர்ணாயகாபா⁴வஸஹக்ருதா: ஸாதா⁴ரணத⁴ர்மாஸாதா⁴ரணத⁴ர்மவிப்ரதிபத்யுபலப³த்³யனுலப்³த⁴ய: பஞ்ச

காரணானி இதி கேசிதா3ஹு: | தத்3யதா2 ஸ்தா2ணுபுருஷயோ: ஸாதா4ரணமூர்த்4வதாலக்ஷணம் த4ர்மம் புரோவர்தினி உபலப்4ய ஸ்தா2ணுபுருஷௌ ஸ்ம்ருத்வா விஶேஷஜிஞாஸாயாம் ஸ்தா2ணுத்வனிஶ்சாயகம் வக்ரகோடராதி3கம் புருஷத்வனிஶ்சாயகம் ஶிர: பாண்யாதி3கம் ச அனுபலப4மானஸ்ய டோ3லாயமானம் ஸம்ஶய ஞான முத்பத்3யதே கிமயம் ஸ்தா2ணுர்வா புருஷோ வா இதி | ஶப்3தே3 ச ஆகாஶ விஶேஷ கு3ணத்வமஸாதா4ரண த4ர்மமுபலப4மானஸ்ய நிர்ணாயகமஜானத: ஸம்ஶயோ ப4வதி கிம் ஶப்3தோ3 நித்ய: (அ)னித்யோ வா இதி | இந்த்3ரியேஷு வைஶேஷிக ஸாங்க்2ய யோ: பௌ4திகத்வாபௌ4திகத்வ்விப்ரதிபத்திம் பஶ்யத: நிஶ்சாயகம் அஜானத: ஸந்தே3ஹோ ப4வதி கிம் இந்த்3ரியாணி பௌ4திகானி உத அபௌ4திகானி இதி | கூப க2னநானந்தரம் ஜலோபலப்3தௌ4 ஸத்யாம் நிஶ்சாயகாபா4வே ஸம்ஶயோ ஜாயதே கிம் ப்ராக் ஸதே3வ உத3கம் கூபக2னநேன அபி4வ்யக்தமுபலப்4யதே உத அஸத் தேன உத்பன்னமிதி | அஸ்மின் வடே பிஶாச: (அ)ஸ்தீதி வார்தாம் ஶ்ருதவத: வடஸமீபம் க3தஸ்ய தத்ர பிஶாசானுபலப்3தௌ4 ஸத்யாம் நிர்ணாயகாபா4வே ஸம்ஶயோ ப4வதி கிம் வித்3யமான: ஏவ பிஶாச: (அ)ந்தர்தா4னஶக்த்யா நோபலப்4யதே கிம் வா (அ)வித்3யமான: ஏவேதி | உபலப்3த்4யனுபலப்3த்4யோ: ஸாதா4ரணத4ர்ம ஏவ அந்தர்பா4வத் த்ரீண்யேவ காரணானி இதி அபரே | உபலப்3தி4ர்ஹி ஸதாமேவ க4டாதீ3னாம் ப்ரதீ3பா ரோபணேன த்3ருஷ்டா | அஸதாம் ச குலாலாதி3வ்யாபாரானந்தரமிதி | ததா2(அ)னுபலப்3தி4: ஸதாமீஶ்வராதீ3னாமஸதாம் ச ஶஶவிஷாணாதீ3னாம் த்3ருஷ்டா இதி ||

10. வயந்து ப்3ரூம: | அஸாதா4ரணத4ர்மவிப்ரதிபத்யோரபி ஸாதா4ரணத4ர்மே ஏவ அந்தர்பா4வ: | அஸாதா4ரணோ ஹி த4ர்ம: ந ஸ்வரூபேண ஸம்ஶயஹேது:| விஶேஷஸ்மரணகாரணத்வாபா4வாத் | கிந்து வ்யாவ்ருத்திமுகே2 நைவ | ததா2 ச நித்யவ்யாவ்ருத்தத்வமனித்யஸ்ய அனித்யவ்யாவ்ருத்தத்வம் ச நித்யஸ்ய த4ர்ம: இதி ஸாதா4ரண: ஏவ ||

11. ந ச ஏகேனைவ ஸாதா4ரணத4ர்மேண பா4வ்யமிதி நியமோ(அ)ஸ்தி |

ததா2ததா2ப்ரதிபன்னத்வம் தஸ்ய தஸ்ய த4ர்ம: இதி விப்ரதிபத்திரபி ஸாதா4ரணி இதி |விபரீதனிஶ்சய: விபர்யய: விபரீதேதி ஸம்யங் நிஶ்சயவ்யுதா3ஸ: | நிஶ்சய: இதி ஸம்ஶயஞானஸ்ய | ஸ ச ப்ரத்யக்ஷானுமானாக3மாபா4ஸேப்4ய: ஜாயதே | யதா2 ஶுக்திகாயாமித3ம் ரஜதம் இத்யாதி3 |

ப்ராபாகராதிமதநிராஸ:

12. அயதா2ர்த்த2ஞானமேவ நாஸ்தீதி ப்ரபா4கராத3ய: | தன்ன | அனுப4வஸித்3த4த்வாத் | ஏதாவந்தம் காலமஹம் ஶுக்திகாமேவ ரஜதத்வேன ப்ரதிபன்னோ(அ)ஸ்மி இதி உத்தரகாலே பராமர்ஶாச்ச | ப்ரதீதம் சம் ரஜதம் தே3ஶாந்தரே ஸதே3வே இதி வைஶேஷிகாத3ய: | ஞானஸ்வரூபமேவே இதி விஞானவாதி3ன: | தத்ரைவ தாத்காலிகமுத்பன்னம் ஸத்3 இதி பா4ஸ்கர: | ந ஸத் ந அஸத்3ந ஸதஸத் கிந்து அனிர்வசனீயமேவே இதி மாயாவாதி3ன: | அஸதே3வ ரஜதம் ப்ரத்யபா4த் இதி3 உத்தரகாலீனானுப4வாத் ஶுக்திரேவ அத்யந்தா-ஸத்3ரஜதாத்மனா ப்ரதிபா4தீதி ஆசார்யா: | அனத்4யவஸாய: ஸ்வப்னஶ்ச அயதா2ர்த்த2ஞானாந்தரமஸ்தீதி வைஶேஷிகா: |

அந்த்யவஸாயஸ்ய ஊஹஸ்ய ச ஸம்ஶய ஏவாந்தர்பாவ:

13. கிம் ஸஞ்ஜ்ஞகோ(அ)யம் வ்ருக்ஷ: இத்யனத்4யவாஸய: | ஸ து கோடீ நாமதி பா3ஹுல்யாத்3அனிர்தி3ஷ்டகோடிக: ஸம்ஶய: ஏவ | வடாதி3வ்யாவ்ருத்திம் பஶ்யதோ(அ)பி பனஸே யத் கின்ஞ்சித்ஸ்ம்ஞகோயம் வ்ருக்ஷ: இதி யுத்பத்3யதே தத்3 ஞானமேவ ந ப4வதி | கிந்து ஸஞ்ஞாவிஷயம் ஜிஞாஸா மாத்ரம் | ஸ்வப்னேபி க3ஜாதி3த3ர்ஶனம் சேத்3யதா2ர்த2மேவ | மானஸவாஸனா ஜன்யத்வாத்3க3ஜாதீ3னாம் | தேஷு யத்3பா3ஹ்யத்வஞானம் ஸ: விபர்யய: ஏவ | பா3ஹ்யாலீப்ரதே3ஶே புருஷே அனேன ப4விதவ்யமிதி ஊஹாபரனாமகம் ஸம்பா4வனாஞானமபி அயன்யதரகோடி ப்ராபக ப்ராசுர்ய நிமித்த: (அ)ன்யதர கோடிப்ரதா4ன: ஸம்ஶய ஏவ |

14. தர்க: (அ)னுமானமேவ இதி வக்ஷ்யாம: | ஸ்ம்ருதௌ அதிவ்யாபகம் ப்ரமாணலக்ஷணமிதி சேன்ன | தஸ்யா: அபி ப்ரமாணத்வேன லோகவேத3யோ: ஸம்வ்யவஹாராத் |

மீமாம்ஸகமதநிராஸ:

அனுபூ4தி: ப்ரமாணம் | ஸ்ம்ருதிவ்யதிரிக்தம் ஞானமனுபூ4தி: இதி ப்ராபா4கராணாம் லக்ஷணம் | ஸம்ஶயவிபர்யய வ்யாபகத்வாத் ஸ்ம்ருதௌ வேதா3தி3ஷு ச யதா2ர்த்த2ஞான ஸாத4னேஷு அவ்யாபகத்வாச்ச அயுக்தம் | ஞாததாப்ராகட்யாபரபர்யாய வாச்யஸ்ய ப்ரமேயாஶ்ரிதஸ்ய ப்ரகாஶவிஶேஷஸ்ய ஸாத4னம் க்ரியாஞானம் ப்ரமாணமிதி பா4ட்டானாம் லக்ஷணமப்யயுக்தம் | ஞானவ்யதிரிக்தாயாம் ஞாததாயாம் ப்ரமாணாபா4வேன அஸம்பா4வித்வாத் | அதீதாதி3விஷயஞானானாம் ஆஶ்ரயாபா4வேன தஜ்ஜனகத்வாயோகா3ச்ச | வேத3தி3ஷு அவ்யாப்தேஶ்ச | அனதி4க3தததா2பூ4தார்த2ஞானம் ப்ரமாணமிதி தேஷாமேவ லக்ஷணாந்தரமபி அயுக்தம் | ஸ்ம்ருதௌ வேதா3தி3ஷு ச அவ்யாப்தே: |

நைய்யாயிகமதநிராஸ:

15. ஸம்யக3னுப4வஸாத4னம் ப்ரமாணம் இதி நைய்யாயிகாத3ய: | தத3பி அஸத் | யதா2ர்த்த2ஞானே (அ)வ்யாப்தே: | ப்ரமாவ்யாப்தம் ப்ரமாணமிதி உத3யன: | தத3பி ஸர்வஸ்யாபி ப்ரமேயஸ்ய ஈஶ்வரப்ரமாவ்யாப்தத்வேன அதி வ்யாபகத்வாத் அயுக்தம் | ஸாத4னாஶ்ரயயோ: அன்தரத்வே ஸதி ப்ரமாவ்யாப்தத்வம் விவக்ஷிதமிதி சேன்ன | ஆஶ்ரயக்3ரஹணவைய்யர்த்2யாத் | ஈஶ்வரஸ்யாபி ப்ராமாண்ய ஸித்3த்4யர்த்த2ம் தத் இதி சேன்ன | கர்தரி ப்ரமாணஶப்3த3ஸ்ய அனநுஶாஸனாத் | யதா2ர்த்த2 ஞானேஷு அவ்யாப்தேஶ்ச | தஸ்மாத்3யாதா2ர்த்2யமேவ ப்ரமாணலக்ஷணம் யுக்தம் ||

ப்ரமாணஸ்ய த்வைவித்யம்

16. த்3விவித4ம் ப்ரமாணம் | கேவலம் அனுப்ரமாணம் சேதி | தத்ர யதா2ர்த்த2 ஞானம் கேவலப்ரமாணம் | யதா2ர்த்த2மிதி ஸம்ஶயாதி3 வ்யுதா3ஸ: | ஞானமிதி ப்ரத்யக்ஷஸ்ய | லிங்க3ஞானம் வாக்யஞானம் ச லிங்கி3னி வாக்யார்தே2 ச

அனுப்ரமாணமபி லிங்கே³ வாக்யே ச கேவலப்ரமாணமிதி ந அதிவ்யாப்தி: | இத³ம் ச ஸாக்ஷாத்³ஞேயவிஷயீகாரித்வாத் கேவலமித்யுச்யதே ||

கேவலஞானஸ்ய சாதுர்வித்யம்

17. தச்ச சதுர்வித⁴ம் | ஈஶ்வரஞானம் லக்ஷ்மீஞானம் யோகி³ஞானம் அயோகி³ஞானம் சேதி | தத்ர ஸர்வார்த²விஷயகமீஶ்வரஞானம் | நியமேன யதா²ர்த்த²ம் | தத்ஸ்வரூபமனாதி³னித்யம் | ஸ்வதந்த்ரம் | நிரதிஶயஸ்பஷ்டம் ச | ஈஶ்வரே து அஸார்வத்ரிகமன்யத்ர அனாலோசனே(அ)பி ஸர்வவிஷயம் லக்ஷ்மீஞானம் | தத³பி நியமேன யதா²ர்த்த²ம் | தத் ஸ்வரூபமனாதி³ நித்யம் ச | ஈஶ்வரைகாதீ⁴னம் | தத³பேக்ஷயா ஸ்பஷ்டத்வே ந்யூனம் | ஸ்பஷ்டத்வம் ச அபரோக்ஷத்வவத் ஞானக³த: ஏவ விஶேஷ: ந விஷயௌபாதி⁴க: ||

யோகிஞானப்ரபேதா:

18. யோக³ப்ரபா⁴வலப்³தா⁴திஶயம் யோகி³ஞானம் | தத்ரிவித⁴ம் | ருஜுயோகி³ஞானம் தாத்விக யோகி³ஞானம் அதாத்விகயோகி³ஞானம் சேதி | ருஜவோ நாம ப்³ரஹ்மத்வயாக்³யா: ஜீவா: | ஈஶ்வராத³ன்யத்ர அலோசனே ஸர்வவிஷயம் தஞானம் | ஈஶ்வரே து அஸார்வத்ரிகமேவ | தத்³ த்³விவித⁴ம் | ஸ்வரூபம் மனோவ்ருத்திரூபம் சேதி |தத்ர ஸ்வரூபம் அனாதி³னித்யம் | யோக³ப்ரபா⁴வாத் ஆமுக்தே: வ்யக்த்யதிஶயோபேதம் | முக்தௌ ஏகப்ரகாரம் | வ்ருத்திஞானம் து ப்ரவாஹதோ(அ)னாதி³ | யோகா³னுர்க்³ருஹீத ப்ரத்யக்ஷாதி³ஜன்யம் | முக்தௌ து நாஸ்த்யேவ | த்³வயமபி நியமேன யதா²ர்த்த²ம் | ஈஶ்வரே து அன்யஜீவேப்⁴யோ(அ)தி⁴கவிஷயம் | தத³திரிக்தா: தத்வாபி⁴மானினோ தே³வா: தாத்விகா: | அனாதி³த்வே ஸதி ஈஶ்வராத³ன்யத்ர ஆலோசனே(அ)பி அஸர்வவிஷயம் தத்³ஞானம் | தத³பி ஸ்வரூபம் பா³ஹ்யம் சேதி த்³வித⁴ம் | தஸ்ய அனாதி³த்வம் பூர்வவத் | ஸ்வரூபம் யதா²ர்த்த²மேவ | பா³ஹ்யம் கதா³சித³யதா²ர்த்த²மபி | தத்³வ்யதிரிக்தா: தே³வாத³ய: யோகி³ன: அதாத்விகா: | ஸாதி³த்வே ஸதி ஈஶ்வராத³ன்யத்ர அல்பாஞானயுக்தம் தத்³ ஞானம் | தத³பி பூர்வவத்³ த்³வித⁴ம் | தத்ர ஸ்வரூபஸ்ய ஸாதி³த்வம்

வ்யக்த்யபேக்ஷயா | அன்யஸ்ய ப்ரவாஹோத்பத்யபேக்ஷயா | யதா2ர்த்2யனியமாதி3 பூர்வவத் ||

அயோகிஞானப்ரபேதா:

19. தத்3வ்யதிரிக்தா: ஜீவா: அயோகி3ன: | ஈஶ்வராத3ன்யத்ர அஞானப்ரசுரம் தத்3 ஞானம் | தத3பி பூர்வவத் த்3விவித4ம் | உத்பத்திவினாஶவச்ச | அயோகி3ன: (அ)பி த்ரிவிதா4: | முக்தியோக்3யா: நித்யஸம்ஸாரிண: தமோயோக்3யாஶ்ச இதி | தத்ர முக்தியோக்3யானாம் ஸ்வரூபஞானம் யதா2ர்த்த2மேவ | நித்யஸம்ஸாரிணாம் து மிஶ்ரம் | அன்யேஷாம் அயதா2ர்த்த2மேவ | பா3ஹ்யந்து த்ரயாணாமபி உப4யவித4ம் இதி ||

வைஶேஷிகமதநிராஸ:

20. இந்த்3ரியஜம் லிங்க3ஜம் ஸ்ம்ருதி: ஆர்ஷம் சேதி சதுர்வித4ம் யதா2ர்த்த2ஞானம் இதி வைஶேஷிகா: | தத3ஸத் | நித்யஸ்ய ஆக3மஜன்யஸ்ய ச அஸங்க்3ரஹாத் | ஸ்ம்ருதே: இந்த்3ரியஜன்யயத்வேன ஆர்ஷஸ்ய யோகி3ஞானத்வேன ச ப்ருத2க்3 க்3ரஹணாயோகா3ச்ச ||

21. யதா2ர்த்த2ஞானஸாத4னம் அனுப்ரமாணம் | யதா2ர்த்த2மித்யேவ உக்தே கேவலே(அ)திவ்யாப்தி: | ஞானமித்யேவ உக்தே தத்ர ஸம்ஶயாதௌ3 ச | ப்ரத்யக்ஷே (அ)வ்யாப்திஶ்ச |ஸாத4னமித்யேவோக்தே குடா2ராதௌ அதிவ்யாப்தி: | யதா2ர்த்த2ஞானமித்யுக்தே கேவலே (அ)திவ்யாப்தி: | ப்ரத்யக்ஷே (அ)வ்யாப்திஶ்ச |யதா2ர்த்த2ஸாத4னமித்யுக்தே ப்ரத்யக்ஷஸாத4னே (அ)திவ்யாப்தி: |ஞானஸாத4னமித்யுக்தே ஸம்ஶயாதி3ஸாத4னே (அ)திவ்யாப்தி: | யதா2ர்த்த2ஞானகாரணமித்யுக்தே ப்ரமாத்ராதௌ அதிவ்யாப்தி: இதி ஸர்வம் ஸார்த்த2கம் | யஜ்ஜாதீயானந்தரம் நியமேன கார்யோத்பத்தி: தத3த்ர ஸாத4னம் விவக்ஷிதம் | அத: ந யாத்3ருச்சி2கஸம்வாதாதி3ஷு அதிவ்யாப்தி: ||

22. நனு த்ரிவித⁴ம் ப்ரமாணமிதி வக்தவ்யம் | ல்யுட: (அ)தி⁴கரணேபி (அ)னுஶாஸனாத் | ஸத்யம் | ததா² (அ)பி ப்ரமாணஶப்³த³ஸ்ய அதி⁴கரணே ப்ரயோகா³பா⁴வாத் தத³ஸங்க்³ரஹ: |
ததா² (அ)பி ப்ரமாணஶப்³த³: பா⁴வஸாத⁴ன: கரணஸாத⁴னஶ்ச இதி அனேகார்த²: | தத்ர கிம் அனுக³தலக்ஷணகத²னேன இதி | உச்யதே | நாயம் அக்ஷாதி³ ஶப்³த³வத் அத்யந்தபி⁴ன்னார்த²: | கிந்து தா⁴த்வர்தா²னுக³மஸ்து உப⁴யத்ர ஸம இதி ஏகார்த²த்வமாஶ்ரித்ய அனுக³தலக்ஷணோக்தி: இத்யதோ³ஷ: ||

அனுப்ரமாணப்ரபேதா: ப்ரத்யக்ஷலக்ஷணம்

23. த்ரிவித⁴ம் அனுப்ரமாணம் | ப்ரத்யக்ஷம்,அனுமானம்,ஆக³மஶ்சேதி | தத்ர நிர்தோ³ஷார்தே²ந்த்³ரியஸன்னிகர்ஷ: ப்ரத்யக்ஷம் | அர்த²ஶப்³தே³ன இந்த்³ரியவிஷயா: க்³ருஹ்யந்தே | தேஷாம் தோ³ஷா: அதிதூ³ரத்வம் ,அதிஸாமீப்யம், ஸௌக்ஷ்ம்யம்,வ்யவதா⁴னம் ஸமானத்³ரவ்யாபி⁴கா⁴த: ,(அ)னபி⁴வ்யக்தத்வம் ஸாத்³ருஶ்யம் ச இத்யாத³ய: | தேஷு ஸத்ஸு க்வசித்³ ஞானமேவ ந ஜாயதே | க்வசித்³விபரீதஞானம் உத்பத்³யதே ||

24. இந்த்³ரியஶப்³தே³ன ஞானேந்த்³ரியம் க்³ருஹ்யதே |தத் த்³விவித⁴ம் | ப்ரமாத்ருஸ்வரூபம் ப்ராக்ருதம் சேதி |

ஸாக்ஷீந்த்ரியஸ்ய ஸ்வரூபம் விஷயா:

தத்ர ஸ்வரூபேந்த்³ரியம் ஸாக்ஷீ இதி உச்யதே | தஸ்ய விஷயா: ஆத்மஸ்வரூபம் தத்³த⁴ர்மா: அவித்³யா மன: தத்³வ்ருத்தய: பா³ஹ்யேந்த்³ரிய ஞானஸுகா²த்³யா: கால: (அ)வ்யாக்ருதாகாஶஶ்ச இத்யாத்³யா: | ஸ ச ஸ்வரூபஞானமபி⁴வ்யனக்தி ||

ப்ராக்ருதேந்த்ரியா:

25. ப்ராக்ருதம் ஷட்³வித⁴ம் | க்⁴ராணரஸனசக்ஷுஸ்த்வக் ஶ்ரோத்ரமனோ பே⁴தா³த் | தத்ர க³ந்த: தத்³விஶேஷாஶ்ச க்⁴ராணஸ்ய விஷயா: | ரஸ:

ஸ்தத்3விஶேஷாஶ்ச ரஸனஸ்ய | மஹாந்தி ரூபவந்தி த்3ரவ்யாணி ,கேசித்3கு3ணா:, கர்மாணி ஜாதயஶ்ச சக்ஷுஸ்த்வசோ: | வாயுஸ்பர்ஶோ(அ)பி த்வசோ விஷய: | ஶப்3த3: ஶ்ரோத்ரஸ்ய | ஏதேஷாம் பஞ்சானாம் மனோ(அ)னதி4ஷ்டி2தத்வம் காசகாமலாத3யஶ்ச தோ3ஷா: | மனஸஸ்து பா3ஹ்யேந்த்3ரியாதி4ஷ்டா2னேன ஏதே ஸர்வே விஷயா: | ஸ்வாதந்த்ர்யேண ஸ்மரணஸாத4னம் மன: | தஸ்ய தோ3ஷா: ராகா3த3ய: |

ஸ்ம்ருதே: ப்ராமாண்யம்

26. நனு ஸ்ம்ருதே: யார்தா2ர்த்2யமேவ நாஸ்தி | ந ஹி யதா3 யாத்3ருஶ: (அ)ர்த2: ஸ்மர்யதே ததா3(அ)ஸௌ தாத்3ருஶ: | பூர்வாவஸ்தா2யா: நிவ்ருத்தத்வாத் இதி சேன்ன | யத: ஞானகாலே வஸ்துன: ததா2த்வம் யாதா2ர்த்2யோபயுக்தம் ந ப4வதி | கிந்து யத்3தே3ஶகாலஸம்ப3ந்தி4தயா யத்3வஸ்து ஞானேன யாத்3ருஶம் க்3ருஹ்யதே தத்3தே3ஶகாலயோ: தஸ்ய ததா2த்வம் | ஸ்ம்ருதிஶ்ச தத்ர ததா3 (அ)ஸௌ தாத்3ருஶ: இதி க்3ருஹ்ணாதி | ந ச தத்ர ததா3 (அ)ஸௌ ந தாத்3ருஶ: | நனு பூர்வானுப4வஜனிதஸம்ஸ்கார: ஸ்ம்ருதிகாரணம் | ஸ ச அனுபூ4தவிஷயே ஏவ ஸ்ம்ருதிஜனநஸ்ய ஈஷ்டே | ந ச அனுப4வேன நிவ்ருத்தபூர்வாவஸ்த2தயா (அ)ர்த: க்3ருஹீத: | தத் கத2ம் அனுப4வஸமானவிஷய ஸம்ஸ்காரஜன்யா ஸ்ம்ருதி: அர்த்த2ம் நிவ்ருத்தபூர்வாவஸ்த2தயா விஷயீகுர்யாதி3 இதி | மைவம் | ப4வேதே3 ததே3வம் யதி3 ஸம்ஸ்காரமாத்ரஜன்யத்வம் ஸ்ம்ருதே: அப்4யுபக3ச்சா2ம: | ந சைவம் | மனோஜன்யா ஸ்ம்ருதி: | ஸம்ஸ்காரஸ்து மனஸ: தத3ர்த்த2ஸன்னிகர்ஷரூப: ஏவ | யதா2 யோகீ3ந்த்3ரியாணாம் யோக3ஜ: த4ர்ம: | ததஶ்ச ஸம்ஸ்கார ஸஹக்ருதம் மன: (அ)னநுபூ4தாமபி நிவ்ருத்தபூர்வாவஸ்தா2ம் விஷயீகுர்வத் ஸ்மரணம் ஜனயேத் இதி கோ தோ3ஷ: | வர்த்தமானமாத்ர விஷயாண்யபீ இந்த்3ரியாணி ஸஹகாரிஸாமர்த்2யாத் காலாந்தர ஸம்ப3ந்தி4தாமபி கோ3சரயந்தி | யதா2 ஸம்ஸ்காரஸஹக்ருதானி ஸோ(அ)யமிதி அதீதவர்தமானத்வ விஶிஷ்ட விஷயப்ரத்யபி4ஞாஸாத4னானி | ப்ராக்ருதேந்த்3ரியாணி மனோவ்ருத்திஜஞானம் ஜனயந்தி | தத்ர ஸன்னிகர்ஷ: ப்ரத்யக்ஷம் இத்யுக்தே சக்ஷுராகாஶ ஸன்னிகர்ஷே (அ)திவ்யாப்தி: | அர்த்த2ஸன்னிகர்ஷ: இத்யுக்தே

பூர்வவத் அதிவ்யாப்தி: | து3ஷ்டார்த்தா2னாம் து3ஷ்டேந்த்3ரியைர்வா ஸன்னிகர்ஷம் வ்யாவர்த்தயிதுமுப4யத்ர நிர்தோ3ஷக்3ரஹணம் ||

ப்ரத்யக்ஷஶப்தார்த:

27. நனு ப்ரத்யக்ஷம் கரணவிஶேஷ: | கரணஸ்ய ச அவாந்தரவ்யாபாரேண ப4விதவ்யம் |யதா2 சி2தா3கரணஸ்ய பரஶோ: தா4ருஸம்யோக: (அ)வாந்தரவ்யாபார: | ஸத்யம் | அத்ராபி இந்த்3ரியம் கரணத4ர்மீ | தஸ்ய அர்த்த2ஸன்னிகர்ஷ: (அ)வாந்தரவ்யாபார: | தத்ர அவாந்தரவ்யாபாரப்ராதா4ன்ய விவக்ஷயா (அ)ர்த்தே2ந்த்3ரிய ஸன்னிகர்ஷ: ப்ரத்யக்ஷம் இத்யுச்யதே | க்வசித்து த4ர்மி ப்ராதா4ன்ய விவக்ஷயா ஸ்வஸ்வவிஷயஸன்னிக்ருஷ்டம் இந்த்3ரியம் ப்ரத்யக்ஷமித்யுச்யதே |ஸ்வரூபேந்த்3ரியஸ்யாபி ஆத்மதத்3த4ர்மை: விஶேஷஶக்த்யா ஸன்னிகர்ஷ: அஸ்த்யேவ |

ப்ரத்யக்ஷப்ரபேதா:

சதுர்விதம் ப்ரத்யக்ஷம் |ஈஶ்வரப்ரத்யக்ஷம், லக்ஷ்மீப்ரத்யக்ஷம் யோகி3ப்ரத்யக்ஷம், அயோகி3ப்ரத்யக்ஷம் சேதி | தத்ர ஆத்3யத்3வயம் ஸ்வரூபேந்த்3ரியாத்மகமேவ | உத்தரத்3வயம் து த்3விவிதே4ந்த்3ரியாத்மகம் | விஷயஸ்து தத்தஞானவிஷயவத்3விவேக்தவ்ய:||

ப்ராஹ்மேந்த்ரியத்ரைவித்யம்

28. பா3ஹ்யேந்த்3ரியம் த்ரிவித4ம் | தை3வம், ஆஸூரம், மத்4யமமிதி | தத்ர யதா2ர்த்த2ஞானப்ரசுரம் தை3வம் | அயதா2ர்த்த2ஞானப்ரசுமாஸூரம் | ஸமஞானஸாத4னம் து மத்4யமம் | ஸ்வரூபேந்த்3ரியமபி உத்தமானாம் விஷயஸ்வரூபே ப்ரகாரே ச யதா2ர்த்த2மேவ | அத4மமத்4யமானாம் து ஸ்வரூபமாத்ரே யதா2ர்த்த2மேவ | ப்ரகாரே து அயதா2ர்த்த2ம் மிஶ்ரம் சேதி |

நைய்யாயிகாபிமதஷட்விதஸன்னிகர்ஷநிராஸ:

இந்த்3ரியார்த்த2யோஸ்து ஸன்னிகர்ஷ: (அ)பரோக்ஷஞானஹேது: ஷோடா4 பி4த்3யத இத்யேகே | தத்4யதா2 | ஸம்யோக3:, ஸம்யுக்தஸமவாய:, ஸம்யுக்த ஸமவேதஸமவாய:, ஸமவாய:, ஸமவேதஸமவாய:, விஶேஷண விஶேஷ்யபா4வஶ்சேதி | தத்ர சக்ஷு: ஸ்பர்ஶனயோ: க4டாதி3த்3ரவ்யை:, மனஸஶ்ச ஆத்மனா ஸம்யோக3: | தேஷாம் ஸ்வவிஷயக3தகு3ணகர்மஸாமான்யை: ஸம்யுக்தஸமவாய: | ததா2 க்4ராணரஸனயோ: க3ந்த4ரஸாப்4யாம் | ஏதேஷாம் ஸ்வவிஷயகு3ணகர்மக3தஸாமான்யை: ஸம்யுக்தஸமவேதஸமவாய: | ஶ்ரோத்ரஸ்ய ஶப்3தே3ன ஸமவாய: | தத்3க3தஸாமான்யை: ஸமவேதஸமவாய: | ஏதேஷாமேதத்பஞ்சவித4-ஸம்ப3ந்த4ஸம்ப3த்3தா4ர்த2ஸ்ய அபா4வஸமவாயாப்4யாம் பஞ்சவித: விஶேஷணவிஶேஷ்யபா4வ: இதி | தத3ஸத் | கு3ணாதீ3னாம் கு3ண்யாதி3 பி4: அபே4தே3ன ஸமவாயாபா4வாத் | ஆத்மன: தத்3த4ர்மாணாம் ச ஸாக்ஷிவிஷயத்வேன மனோவிஷயத்வாபா4வாத் | வர்ணாத்மகஸ்ய ஶப்3த3ஸ்ய த்3ரவ்யத்வேன ஆகாஶ விஶேஷகு3ணத்வாபா4வாத் | அத: ஸர்வேந்த்3ரியாணாம் ஸ்வஸ்வவிஷயை: ஸ்வஸ்வவிஷய ப்ரதியோகி3காபா4வேன ச ஸாக்ஷாதே3வ ரஶ்மித்3வாரா ஸன்னிகர்ஷ: ||

நிர்விகல்பகஸவிகல்பகஸ்வருபவிசார:

29. நிர்விகல்பகஸவிகல்பகபே4தே3ன ச த்3வித4ம் ப்ரத்யக்ஷம் இத்யாசக்ஷதே | தத்ர வஸ்துஸ்வரூபமாத்ராவபா4ஸகம் நிர்விகல்பகம் | விஶிஷ்டாகாரகோ3சரம் ஸவிகல்பகம் | தத3ஷ்டவித4ம் | தத்ர த்3ரவ்யவிகல்போ யதா2 த3ண்டீ3தி | கு3ணவிகல்போ யதா2 ஶுக்ல: இதி | க்ரியாவிகல்போ யதா2 க3ச்ச2தீதி | ஜாதிவிகல்போ யதா2 கௌ3ரிதி | விஶேஷ விகல்போ யதா2 விஶிஷ்ட: பரமாணு: இதி | ஸமவாயவிகல்போ யதா2 படஸமவாயவந்த: தந்தவ இதி | நாமவிகல்போ யதா2 தே3வத3த்த: இதி | அபா4வவிகல்போ யதா2 க4டாபா4வவத்3பூ4தலமிதி | ஏதத3ப்யஸத் | விஶேஷ ஸமவாயயோ: அப்ராமாணிகத்வாத் | நாம்ன: பஶ்சாத்ஸ்மரணேன அபா4வஸ்ய

ச ப்ரதியோகி3ஸ்மரணாதீ4னஞானத்வேன தத்3விகல்பஸ்ய ப்ரத2மாக்ஷிஸன்னிகர்ஷானந்தரமேவ உத்பத்யபா4வே(அ)பி த்3ரவ்யாதி3 விகல்பானாம் ப்ரத2மமேவ உத்பத்தௌ பா4த4காபா4வேன நிர்விகல்பகானுபபத்தே: ||

ப்ரத்யக்ஷஸ்ய பலம்

30. ஹானோபாதா3னோபேக்ஷாபு3த்3த4ய: ப்ரத்யக்ஷஸ்ய ப2லமிதி கேசித் ஆஹு: | தத3ப்யஸத் | தாஸாம் அனுமானப2லத்வாத் | ததா2 ஹி | கண்டகாதி3 ஸ்வரூபமாத்ரம் ப்ரத3ர்ஶ்ய ப்ரத்யக்ஷம் நிவர்த்ததே | அத இதா3னீம் பூர்வானுபூ4தஸ்ய கண்டகாதே3: அனிஷ்டஸாத4னத்வம் அனுபூ4தம் ஸ்ம்ருத்வா (அ)ஸ்ய ச கண்டகாதி3த்வேன தத3னுமிமானஸ்ய ஹானபு3த்3தி4: உபஜாயதே | ஏவம் கத3லீப2லாதௌ இஷ்டஸாத4னத்வானுமானானந்தரம் உபாதா3னபு3த்3தி4:ண் உத்பத்3யதே | த்ருணாதௌ3 ச ஔதா3ஸீன்யம் அனுமாய உபேக்ஷாபு3த்3தி4: ப்ரதிபத்3யதே | அத: விஶிஷ்டவிஷய ஸாக்ஷாத்காரஏ: ஏவ ப்ரத்யக்ஷஸ்ய ப2லமிதி ||

|| இதி ஶ்ரீமஜ்ஜயதீர்த்த 2பூஜ்யசரணவிரசித ப்ரமாணபத்3த4தௌ ப்ரத்யக்ஷபரிச்சே2த3: ஸமாப்த: ||

|| அனுமானபரிச்சே²த³:||

1. நிர்தோ³ஷோபபத்திரனுமானம் | உபபத்திர்வ்யாப்யம் யுக்திர்லிங்க³மிதி பர்யாய: | அவினாபாவோ வ்யாப்தி: | ஸாஹசர்யனியம இதி யாவத் | வ்யாப்தே: கர்ம வ்யாப்யம் | தஸ்யா: கர்த்ரு வ்யாபகம் | யதா² தூ⁴மஸ்யாக்³னினா வ்யாப்திரவ்யபிசரித: ஸம்ப³ந்த:| யத்ர தூ⁴மஸ்தத்ராக்³னிரிதி நியமாத் | தத்ர தூமோ வ்யாப்ய: | அக்³னிர்வ்யாபக: |

தர்மாணாம் வ்யாப்யவ்யாபகபாவவ்யவஸ்தா

2. சதுஷ்டயீ க²லு த⁴ர்மாணாம் க³தி:|
கேசித்ஸமவ்ருத்தயோ யதா² நிஷித்³த⁴த்வபாபஸாத⁴னத்வே | யத்ர நிஷித்³த⁴த்வம் தத்ர பாபஸாத⁴னத்வம், யத்ர பாபஸாத⁴னத்வம் தத்ர நிஷித்³த⁴த்வமிதி நியமாத் | தத்ர த்³வயோரப்யன்யோன்யம் வ்யாப்யவ்யாபகபா⁴வ: |
கேசின்யுனாதி⁴கவ்ருத்தய: | யதா² தூ⁴மவத்வாக்³னிமத்வே | தத்ர ந்யூனவ்ருத்திதூ⁴மவத்வம் வ்யாப்யமேவ | அதி⁴கவ்ருத்யக்³னிமத்வம் வ்யாபகமேவ |
கேசித்பரஸ்பரபரிஹாரேணைவ வர்தந்தே | யதா² கோ³த்வாஶ்வத்வே | யதோ யத்ர கோ³த்வம் ந தத்ர ஸர்வதா²(அ)ஶ்வத்வம் | யத்ர சாஶ்வத்வம் ந தத்ர ஸர்வதா² கோ³த்வம் | தேஷாம் நான்யோன்யம் வ்யாப்யவ்யாபகபா⁴வ: | ஸம்ப³ந்த⁴ஸ்யைவாபா⁴வாத் |
கேசித் க்வசித் ஸமாவிஷ்டா அபி க்வசித்பரஸ்பரபரிஹாரேணைவ வர்தந்தே | யதா² பாசகத்வபுருஷத்வே | தயோ: புருஷவிஶேஷே ஸமாவேஶே(அ)பி பாசகத்வம் புருஷத்வபரிஹாரேண ஸ்த்ரீஷு வர்ததே | புருஷத்வமபி பாசகத்வ பரிஹாரேணாபசதி புருஷே வர்ததே | தே(அ)பி நான்யோன்யம் வ்யாப்யவ்யாபகபா⁴வவந்த: | ஸத்யபி ஸம்ப³ந்தே⁴ பரஸ்பரவ்யபி⁴சாரித்வாத் | தத்ர வ்யாப்யோ த⁴ர்மோ வ்யாபகப்ரமிதிஸாத⁴னம் ப⁴வன்னனுமானமித்யுச்யதே | வ்யாபகஶ்சானுமேய இதி |

3. நனு பர்வதே வர்தமானோ தூ4மோ க்3ருஹாந்தர்வர்தின: புருஷஸ்ய கிமித்யக்3னிப்ரமாம் ந ஜனயதி | உச்யதே | ந ப்ரத்யக்ஷவத3னுமானமஞாத கரணம் | கிந்து ஸம்யக்3ஞாதமேவ | ததா2(அ)பி நாரிகேலத்3வீபவாஸினோ தே3ஶாந்தரம் க3தஸ்ய தூ4மப்ரமிதாவபி கஸ்மான்னாக்3னிப்ரமோத3ய: | உச்யதே | தஸ்ய தூ4மஸ்வரூபஞானே(அ)ப்யக்3னிவ்யாப்ததயா தத்3 ஞானாபா4வாத் | ஞாதவ்யாப்திகஸ்யாபி குத: கதா3சித3க்3னிப்ரமா(அ)னுத்பத்தி: | வ்யாப்தி ஸ்மரணாபா4வாத் | வ்யாப்திஸ்மரணவத: பர்வதே தூ4மம் த்3ருஷ்டவதோ(அ)பி கத2ம் பர்வதாத3ன்யத்ராக்3னி ப்ரமா(அ)னுத்3ப4வ: | வ்யாப்திப்ரகாரமபேக்ஷ்ய லிங்க3ஞானஸ்ய லிங்கி3ஞானஜனகத்வ நியமாத் | ததா2 ஹி | கயோஶ்சித்ஸமான தே3ஶகாலயோர்வ்யாப்தி: | யதா2 ரஸஸ்ய ரூபேண | கயோஶ்சித்ஸமானதே3ஶத்வே(அ)பி பி4ன்னகாலயோ: | யதா2 தூ4மஸ்யாக்3னினா | கயோஶ்சித்ஸமானகாலத்வே(அ)பி பி4ன்னதே3ஶயோ: | யதா2 க்ருத்திகோத3யஸ்ய ரோஹிண்யுத3யாஸத்யா | கயோஶ்சித்3பி4ன்னதே3ஶகாலயோ: | யதா2தோ4தே3ஶே நதீ3பூரஸ்யோர்த்4வதே3ஶவ்ருஷ்ட்யா | கஸ்யசித்காதா3சித்கஸ்ய ஸமானதே3ஶத்வே(அ)பி ஸார்வகாலீனேன | யதா2 பதனஸ்ய கு3ருத்வேன | கஸ்யசித்ஸமானதே3ஶத்வே(அ)பி ஸார்வகாலிகஸ்ய காதா3சித்கேன | யதா2 ஶரீரத்வஸ்ய வினாஶேன | கஸ்யசித் ப்ரதே3ஶவர்தினோ வ்யாப்யவர்தினா | யதா2 ஸம்யோக3ஸ்ய த்3ரவ்யத்வேன | கஸ்யசித்3வ்யாப்யவர்தின: ப்ரதே3ஶவர்தினா | யதா2 ரூபஸ்ய ஸம்யோகே3ன | கயோஶ்சிதே3காவயவவர்தினோரப்யவயவபே4தே3ன | யதா2 துலோன்னமனாவனமனயோரித்யாதி3 | ததா2 ச வ்யாப்திஞான தத்ஸ்மரணஸஹிதம் லிங்க3ஸ்ய ஸம்யக்3ஞானம், ஸம்யக்3ஞாதம் வா லிங்க3ம் வ்யாப்தி ப்ரகாரானுஸாரேண ஸமுசிததே3ஶாதௌ3 லிங்கி3ப்ரமாம் ஜனயத3னுமானமித்யுக்தம் ப4வதி | அத ஏவ லிங்கி3ஸ்வரூபஸ்ய ஞாதத்வே(அ)பி தே3ஶவிஶேஷாதி3 ஸம்ஸ்ருஷ்டதயா ஞாபகத்வான்னானுமானஸ்ய வையர்த்2யம் | ததஶ்சானுமானஸ்ய த்3வயம்

ஸாமர்த்2யம் | வ்யாப்தி: ஸமுசிததே3ஶாதௌ3 ஸித்3தி4ஶ்சேதி | ந து பக்ஷத4ர்மதானியம: |

ப்ரத்யக்ஷானுமானாகமை: வ்யாப்திஞானம்

4. நனு வ்யாப்திஞானம் கேன ப்ரமாணேன ஜாயதே | யதா2யத2ம் ப்ரத்யக்ஷானுமானாக3மைரிதி ப்3ரூம: | தத்ர தாவத்3தூ4மஸ்யாக்3னினா வ்யாப்தி: ப்ரத்யக்ஷாக3ம்யா | ததா2 ஹி | மஹானஸாதௌ3 தூ4மாக்3ன்யோ: ஸாஹசர்யம் பஶ்யத: புருஷஸ்யைஷ விமர்ஶோ ஜாயதே | கிமத்ரைவைதௌ தூ4மாக்3னீ ஸஹசரிதாவன்யத்ர தே3ஶாந்தரே காலாந்தரே சைதஜ்ஜாதீயௌ பரஸ்பரபரிஹாரேண வர்ததே உதான்யதர ஏவான்யதரபரிஹாரேண கிம் வா ஸகல தே3ஶகாலயோ: ஸஹசரிதாவேவேதி | ததோ பூ4யோ பூ4யோ தூ4மம் பஶ்யன்னக்3னிம் பஶ்யதி | அக்3ன்யபா4வே ச தூ4மபா4வம் | ததா2 தூ4மாபா4வே(அ)பி க்வசித3க்3னிஸத்3பா4வம் | தத: புனரேஷ விசாரோ ப4வதி | யதா2 ப3ஹுஷு ஸ்த2லேஷு தூ4மேன ஸஹசரிதோ(அ)ப்யக்3னி: க்வசித்தம் பரித்யஜ்ய வர்ததே ததா2 தூ4மோ மத்பரிசிதஸ்த2லேஷ்வக்3னினா ஸஹ வர்தமானோ(அ)பி க்வசித் தம் பரித்யஜ்ய வர்ததே | கிம் வா ஸர்வத்ர தத்ஸஹசரித ஏவேதி | தத: புனரேஷா பு3த்3தி4ருத்பத்3யதே | அக்3னேர்தூ4மஸம்ப3ந்தே4(அ)ஸ்த்யார்த்3ரேந்த4னஸம்யோக3: உபாதி4: | ஸ ச தூ4மவ்யாபக: | ஸ்வயம் வ்யாவர்த்தமானஸ்தம் வ்யாவர்த்திதவான் | ந புனரக்3னிம் | தத3வ்யாபகத்வாத் | ததா2 தூ4மஸ்யாக்3னிஸம்ப3ந்தே4 யதி3 கஶ்சிது3பாதி4: ஸ்யாத்ததா3 ஸோ(அ)ப்யக்3னிம் வ்யபி4சரிஷ்யதி | ந சேன்னிர்னிமித்தஸ்ய ஸம்ப3ந்த4ஸ்ய தூ4மஸ்வபா4வத்வேன ந க்வாபி தத3பா4வோ ப4விஷ்யதீத்யேவம் நிஶ்சித்ய மஹானஸாதா3வுபாதி4க3வேஷணே ப்ரவர்த்ததே ||

5. தத்ர கேசித்3த4ர்மா உப4யவ்யாபகா: | யதா2 ப்ரமேயத்வம் | நைதத்ஸம்ப3ந்த4ம் விக4டயிதுமீஶதே | கேசிது3ப4யாவ்யாபகா: | யதா2 மஹானஸத்வம் | தே(அ)பி நைதத்ஸம்ப3ந்த4விக4டனாய ஸமர்த்தா2: | கேசித்3தூ4மவ்யாபகா அக்3ன்யவ்யாபகா: | யதா2(ஆ)ர்த்3ரேந்த4னஸம்யோக3:|

தே(அ)ப்யக்3னோர்தூ4மவியோஜனே ஶக்தா அபி ந தூ4மஸ்யாக்3னிவியோஜனே | யஸ்தக்3னேர்வ்யாபகோ தூ4மஸ்ய த்வவ்யாபக: ஸ ஸ்வயம் வ்யாவர்தமான: ஶக்ஷயத்யேதத்ஸம்ப3ந்த4ம் விக4டயிதும் | ஸ து நாஸ்த்யேவ | அனுபலம்பா4த் | அதீந்த்3ரியோ(அ)பி ப்ரமாணாந்தரவேத்3ய: ஸ்யாத் | ந ச தத்ப்ரமாணமுபலப்4யதே | ந சாப்ராமாணிக: ஶங்காமப்யதி4ரோஹதி | அதோ நாத்ரோபாதி4ரஸ்தீதி நிர்ணீதவதோ(அ)வினாபா4வப்ரமிதிருத்பத்3யதே |

6. நன்வேவம் ஸதி ந ப்ரத்யக்ஷம் வ்யாப்திக்3ராஹகம் | மைவம் | யத: ஸாஹசர்யக்3ராஹிண: ப்ரத்யக்ஷஸ்ய பூ4யோத3ர்ஶனவ்யபி4சாராத3ர்ஶனோபாத்3யபா4வனிஶ்சயா: ஸஹகாரிண: | ந ச ஸஹகாரிபே4தே3(அ)பி ப்ரத்யபி4ஞாயாமிவ ப்ரமாணாந்தரத்வம் | வர்தமானஸன்னிக்ருஷ்டமாத்ரக்3ராஹி ப்ரத்யக்ஷம் கத2மதீதாத்3யாஸ்பதா3னாம் வ்யாப்திம் க்3ருஹ்ணீயாதி3தி சேன்ன | ஸஹகாரிஸாமர்த்2யேன கரணானாம் ஶக்த்யந்தராவிர்பா4வஸ்ய ப3ஹுலமுபலம்பா4த் |

7. கிஞ்ச ப்ரதீதஸ்ய தூ4மஸ்யாக்3னிஸம்ப3ந்தே4 ஸ்வாபா4விகதயா நிஶ்சிதே யத்3யன்யத்ராபி தூ4ம: ஸ்யாத்தர்ஹி தஸ்யாப்யேவமித்யேவம் வ்யாப்திக்3ரஹோ ப4வதீத்யத: காத்ரானுபபத்தி: | ஏதேன ப்ரமேயத்வாபி4தே4யத்வயோர்வ்யாப்திம் க்3ருஹ்ணத: ஸார்வஜ்ஞ்ப்ரஸங்க3 இத்யபி பராஸ்தம் |குத ஏதத்ஸர்வம் கல்ப்யத இதி சேத் | கார்யத3ர்ஶனாதே3வ | அஸ்தி தாவத்3தூ4மத3ர்ஶனானந்தரமக்3னிஞானம் | ந ச தத3யதா2ர்த்த2ம் | ஸம்வாதி3த்வாத் | ந சான்யத3ர்ஶனேனான்யஞானம் நிர்னிமித்தம் ப4விதுமர்ஹதி | அதிப்ரஸங்கா3த் | ந ச வ்யாப்திப்ரமாம் ஸமுசித தே3ஶத்வப்ரமாம் சாபஹாய நிமித்தாந்தரமஸ்தீதி கார்யமேவைதத்கல்பயதி | யதா2 க2லு ஶிலாஶகலாதா3வனுபலப்3தா4மபி க்ஷிதிஸலிலாதி3ஸஹகாரிஸமுத்3பூ4தாம் பீ3ஜஸ்ய ஶக்திமங்குரத3ர்ஶனம் கல்பயதீதி |அனுமானக3ம்யாம் து வ்யாப்திமுத்தரத்ரோதா3ஹரிஷ்யாம: | ந ச தஸ்யாப்யனுமானஸ்ய வ்யாப்த்யபேக்ஷாயாமனவஸ்தா2 | அந்தத:

ப்ரத்யக்ஷாக3மமூலத்வாத் । ப்3ராஹ்மணோ ந ஹந்தவ்யோ கௌ3ர்ன பதா3 ஸ்ப்ருஷ்டவ்யேத்யாக3மக3ம்யா வ்யாப்தி: । ந சாத்ர கஶ்சித் க்ஷுத்3ரோபத்3ரவோ நாபி த்3ருஷ்டாந்தாபேக்ஷேதி ।

அனுமானப்ரகாரா:

8. த்ரிவித4மனமானம் । கார்யானுமானம் காரணானுமானமகார்யகாரணானுமானம் சேதி । தத்ராத்3யம் யதா2 । தூ4மோ(அ)க்3னே: । த்3விதீயம் யதா2 । விஶிஷ்டமேகோ4ன்னதிர்வ்ருஷ்டே: । இயாம்ஸ்து விஶேஷ: । கார்யம் காரணமாத்ரமனுமாபயதி । காரணம் து ஸமக்3ரமேவ கார்யமிதி । த்ருதீயம் யதா2 । ரஸோ ரூபஸ்யேதி । புனர்த்3விவித4ம் । த்3ருஷ்டம் ஸாமான்யதோ த்3ருஷ்டம் சேதி । தத்ர ப்ரத்யக்ஷயாக்3யார்தா2னுமாபகம் த்3ருஷ்டம் । யதா2 தூ4மோ(அ)க்3ன: । ப்ரத்யக்ஷாயோக்3யார்தா2னுமாபகம் ஸாமான்யதோ த்3ருஷ்டம் । யதா2 ரூபாதி3ஞானம் சக்ஷுராதே3: । அத2வா யதா2 பூ4தயோர்வ்யாப்திக்3ரஹணம் ததா2 பூ4தயோரேவ லிங்க3லிங்கி3பா4வே த்3ருஷ்டம் । யதா2 தூ4மாக்3ன்யோ: । வ்யாப்யவ்யாபகயோரன்யாத்3ருஶத்வே(அ)பி தத்ஸாமான்யாகாரானுக3மேன லிங்க3லிங்கி3பா4வே ஸாமான்யதோ த்3ருஷ்டம் । யதா2 க்ருஷீவலஸ்ய கர்ஷணாதி3ப்ரவ்ருத்தேர்தா4ன்யாதி3ப2லவத்வத3ர்ஶனேன யஞாதே3: ஸ்வர்கா3தி3ப2லானுமானம் । ப்ரேக்ஷாவத்ப்ரவ்ருத்திப2லவத்வ ஸாமான்யானுக3மாத் ।

9. புனர்த்4விவித4ம் । ஸாத4னானுமானம் தூ3ஷணானுமானம் சேதி । தத்ராத்3யம் யதா2 । தூ4பப்ரமித்யா(அ)க்3னிப்ரமிதிஸாத4னம் । தூ3ஷணானுமானமபி த்3வேதா4 । து3ஷ்டிப்ரமிதிஸாத4னம் தர்கஶ்சேதி । தத்ராத்3யம் யதா2 । நேத3ம் ஸ்வஸாத்4யஸாத4னஸமர்த்த2ம் । ப்ரமாணபா3தி4தத்வாதி3த்யாதி3 । கஸ்யசித்3த4ர்மஸ்யாங்கீ3காரே(அ)ர்தா2ந்தரஸ்யாபாத3னம் தர்க: ।

தர்கஸ்ய பஞ்சாங்கா3னி

10. தஸ்ய பஞ்சாங்கா3னி । ஆபாத3கஸ்யாபாத்3யேன வ்யாப்தி: ப்ரதிதர்கேணாப்ரதிகா4த ஆபாத்3யஸ்யானிஷ்டத்வம் । தத்3 த்3விவித4ம் । ப்ராமாணிகஹானமப்ராமாணிககல்பனம் சேதி । தத்ராத்3யம் த்ரேதா4 । த்3ருஷ்டானுமித ஶ்ருதஹானபே4தா3த் । த்3விதீயமப்யத்3ருஷ்டானநுமிதாஶ்ருதகல்பனாபே4தா3த்ரிவித4ம் । ஏததே3வ கல்ப்யானேகத்வே கல்பனாகௌ3ரவமித்யுச்யதே । ஆபாத்3யஸ்ய விபர்யயே பர்யாவஸானம் பரஸ்யானநுகூலத்வம் சேதி । ஆபாத்3யமனிஷ்டம் புன: பஞ்சதா4 பி4த்3யதே । ஆத்மாஶ்ரயத்வமன்யோன்யாஶ்ரயத்வம் சக்ரகாஶ்ரயத்வமனவஸ்தா2 கேவலானிஷ்டம் சேதி । தத்3பே4தா3த் ததா3பாத3னரூபஸ்தர்கோ(அ)பி பஞ்சவித4: । தத்ர தஸ்யைவோத்தபத்திஞுப்த்யர்த2ம் தது3த்பத்திஞுப்த்யபேக்ஷாங்கீ3காரே ஸ்வாபேக்ஷயா பூர்வபா4வித்வ-ரூபமாத்மாஶ்ரயத்வமாபாத்3யதே । யதி3 க4டோ(அ)யமஸ்யைவ க4டஸ்யோத்பாத3க: ஸ்யாத்தர்ஹி ஸ்வதோ(அ)பி பூர்வபா4வி ஸ்யாத் । யத்3யஸ்ய காரணம் தத்ததோ(அ)பி பூர்வபா4வி த்3ருஷ்டம் । யதா2 படகாரணம் தந்தவஸ்தத3பேக்ஷயா பூர்வபா4வின: । ந சாத்ர ப்ரதிகூலஸ்தர்கோ(அ)ஸ்தி । யதி3 க4டஸ்ய க4ட ஏவ காரணம் ந ஸ்யாத்தர்ஹீத3மாபத்3யத இதி । அனிஷ்டம் சேத3ம் । ஸ்வாபேக்ஷயா பூர்வபா4வித்வஸ்யாபாமாணிகத்வாத் । வ்யாஹதத்வேனாங்கீ3கர்துமனுசிதத்வாச்ச । பூர்வபா4வித்வம் ஹி தத3பா4வவதி காலே பா4வ: । ந ச ஸ்வாபா4வவதி காலே ஸ்வயம் ப4வதீதி ந வ்யாஹதம் । ந சேத்பூர்வபா4வித்வமங்கீ3க்ரியதே ததா3 ந ஸ்வஸ்ய ஸ்வயம் காரணம் । ந சைவமேவாபாத3கம் ப்ரத்யாபாத3யிதும் ஶக்யத இதி பஞ்சாங்கா3னி ।ஏவம் ஞுப்தாவபி தத்3 ஞானஸ்ய தத்3 ஞானம் ப்ரதி பூர்வபா4வித்வமாபாத்3யம் । த்3வயோரிதரேதரகாரணத்வாங்கீ3காரே த்வன்யோன்யாபேக்ஷயா பூர்வபா4வித்வரூபமன்யோன்யாஶ்ரயத்வமாபாத்3யம் । ப3ஹூனாம் சக்ரவத்கார்யகாரணபா4வாப்4யுபக3மே பூர்வபா4வித்வரூபமன்யோன்யாஶ்ரயத்வமாபாத்யம் ।பஹூனாம்

சக்ரவத்காரணபாவாப்யுபகமே பூர்வபா4வித்வலக்ஷணம் சக்ரகாஶ்ரயத்வம் | அனவஸ்தி2தாஸித்3த4காரணாபேக்ஷாயாம் மூலக்ஷயாபரனாமகப்ரதீதிகார்ய-விலோபலக்ஷணானவஸ்தா2 |

11. கேவலானிஷ்டாபாத3னமபி த்ரேதா4 |
த்3ருஷ்டானுமிதஶ்ருதஹானாபாத3னபே4தா3த் | அத்3ருஷ்டானநுமிதா-ஶ்ருதகல்பனாபாத3னபே4தா3ச்ச | ஏததே3வ கல்ப்யானேகத்வே கல்பனாகௌ3ரவமித்யுச்யதே | த்3ருஷ்டஹானம் யதா2 | யதி3 பர்வதோ நிரக்3னிகஸ்தர்ஹி நிர்தூ4ம: ஸ்யாதி3தி | ஏவமன்யஸ்யாப்யுதா3ஹரணம் ஶாஸ்த்ரே த்3ரஷ்டவ்யம் | அனுமானத்வே(அ)பி தர்கஸ்யாபாத3காஸித்3தி4ரதூ3ஷணம் | பராப்4யுபக3மமாத்ரஸ்ய தத்ர ஸித்3தி4பதா3ர்த2த்வாத் |

12. ஏவமாபாத்3யஸ்ய ப்ரமாணவிரோதோ4(அ)பஸித்3தா4ந்தஶ்ச ந தூ3ஷணம் | நிர்தூ4மோ ப4வதீத்ய ஸாத4னாத் | யதா2 ஸாத4னானுமானே ந வ்யாப்திமாத்ரம் நாபி பக்ஷத4ர்மதாமாத்ரம் ஸாத்4யப்ரமிதிஸாத4னம் கிந்து மிலிதமேவ | ஏவமனிஷ்டாபாத3னம் விபர்யயே பர்யாவஸானம் சோப4யம் மிலிதமானுமிதிஸாத4னம் ப4வதீதி தர்கஸ்ய ப்ராமாண்யமுபபத்3யதே | ஸோ(அ)யம் க்வசித்3விபரீதஶங்கானிரஸனத்3வாரேண ப்ரமாணானாமனுக்3ராஹகோ(அ)பி ப4வதீதி |

வ்யதிரேகவ்யாப்தே: அப்ரயோஜகதா

13.
கேவலான்வயிகேவலவ்யதிரேக்யன்வயவ்யதிரேகிபே4தா3த்ரிவித4மனுமானமித்யேகே | ஸாத்4யத4ர்மவிஶிஷ்டோ த4ர்மி பக்ஷ: | தத்ர வ்யாப்த்யா வர்தமானம் | நிஶ்சிதஸாத்4யஸமானத4ர்மா த4ர்மீ ஸபக்ஷ: | தத்ர ஸர்வஸ்மின்னேகதே3ஶே வர்தமானம் | ஸாத்4யதத்ஸமானத4ர்மரஹிதோ த4ர்மீ விபக்ஷ: | தத்3ரஹிதம் கேவலான்வயி | தத்3 த்3விவித4ம் | ஸர்வஸபக்ஷதத்3கதே3ஶவ்ருத்திபே4தா3த் | ஶப்3தோ3(அ)பி4தே4ய:

ப்ரமேயத்வாதி3தி ஸபக்ஷவ்யாபகம் | ஸர்வஸ்மின்னபி4தே3யதயா ஸம்ப்ரதிபன்னே ப்ரமேயத்வஸ்ய வ்ருத்தே: | கு3ணத்வாதி3தி ஸபக்ஷைகதே3ஶவ்ருத்தி | ரூபாதௌ3 வ்ருத்தேர்க4டாதா3வவ்ருத்தே: |

14. த்3விவிதா4 கில வ்யாப்தி: | அன்வயதோ வ்யதிரேகதஶ்சேதி | ஸாத4னஸ்ய ஸாத்4யேன வ்யாப்திரன்வய: | ஸாத்4யாபா4வஸ்ய ஸாத4னாபா4வேன வ்யாப்திர்வ்யதிரேக: | தத்ராஸ்ய கேவலமன்வய ஏவாஸ்தி | யத்ப்ரமேயம் தத3பி4தே4யம் யதா2 க4ட இதி | ந தத்ர வ்யதிரேக: | யத3பி4தே4யம் ந ப4வதி தத்ப்ரமேயம் ந ப4வதீதி நித3ர்ஶனாபா4வாத் | ஸர்வஸ்யாப்யபி4தே4யத்வேனானபி4தே4யாஸம்ப4வாத்| தேனைத்கேவலான்வயீத்யுச்யதே |

15. பக்ஷவ்யாபகமவித்3யமானஸபக்ஷம் ஸர்வஸ்மாத்3விபக்ஷாத்3வ்யாவ்ருத்தம் கேவல வ்யதிரகி | யதா2 ஜீவச்ச2ரீரஜாதம் ஸாத்மகம் ப்ராணாதி3மத்வாதி3தி | அஸ்ய ஹி யத்ஸாத்மகம் ந ப4வதி தத்ப்ராணாதி3மன்ன ப4வதி யதா2 க2ட இதி வ்யதிரேக ஏவாஸ்தி | ந து யத்ப்ராணாதி3மத்தத்ஸாத்மகமித்யன்வய: | ஸர்வஸ்யாபி ஜீவச்ச2ரீரஸ்ய பக்ஷத்வாத் | அன்யஸ்ய ஸர்வஸ்ய நிராத்மகத்வாத் | தேனைதத்கேவல வ்யதிரேகீத்யுச்யதே |

16. பக்ஷவ்யாபகம் ஸபக்ஷவ்ருத்தி ஸர்வவிபக்ஷவ்யாவ்ருத்தமன்வயவ்யதிரேகீதி | தத3பி த்3விவித4ம் | ஸர்வஸபக்ஷததே3கதே3ஶவ்ருத்திபே4தா3த் | ஶப்3தோ3(அ)னித்ய: க்ருதகத்வாதி3தி ஸபக்ஷவ்யாபகம் | ஸர்வஸ்மின்னநித்யே க்ருதகத்வஸ்ய வ்ருத்தே: | பர்வதோ(அ)க்3னிமான் தூ4மவத்வாதி3தி ஸபக்ஷைகதே3ஶவ்ருத்தி | அக்3னிமத்யபி க்வசித்3வ்ருத்தே: | க்வசிச்சாவ்ருத்தே: | இத3ம் ஹி யத்3தூ4மவத்தத3க்3னிமத்3யதா2 மஹானஸ: | யத3க்3னிமன்ன ப4வதி தத்3தூ4மவன்ன ப4வதி யதா2 ஹ்ரத3 இதி வ்யாப்தித்3வயஸத்3பா4வாத3ன்வயவ்யதிரேகீத்யுச்யதே |

17. ததி3த3மஸத் । வ்யதிரேகவ்யாப்தே:
ப்ரக்ருதஸாத்4யஸித்3தா4வனுபயோகா3த் । ந ஹி பா4வேன
பா4வஸாத4னே(அ)பா4வஸ்யாபா4வேன வ்யாப்திருபயுஜ்யதே ।
வ்யாப்திபக்ஷத4ர்மதயோர்வைய்யர்தி4கரண்யம் சைவம் ஸதி ஸ்யாத் । கத2ம்
தர்ஹி கேவலவ்யதிரேகிண: ஶாஸ்த்ரே ஸம்வ்யவஹார: । இத்த2ம் । தத்ராபி
யத்ப்ராணாதி3மத்தத்ஸாத்மகமித்யேவ வ்யாப்தி: । கிந்து
வ்யாப்திக்3ரஹணஸ்தா2னஸ்யைவ விப்ரதிபத்திவிஷயத்வப்ராப்த்யா ஸா
த3ர்ஶயிதுமஶக்யா(அ)பூ4த் । ததோ(அ)னுமானேன தாம் ஸாத4யிதும்
வ்யதிரேகவ்யாப்திருபன்யஸ்யதே । ப்ராணாதி3மத்வாதி3தி ப்ரயுக்தே
கத2மஸ்ய வ்யாப்திரித்யாகாங்க்ஷாயாம் ப்ராணாதி3மத்வம் ஸாத்மகத்வேன
வ்யாப்தம் । தத3பா4வவ்யாபகா பா4வப்ரதியோகி3த்வாத் ।
யத்3யத3பா4வவ்யாபகாபா4வப்ரதியோகி3 தத்தேன வ்யாப்தம் । யதா2
தூ4வத்வமக்3னிமத்வேனேத்யஸ்யார்த2ஸ்ய விவக்ஷிதத்வாத் ।
அன்வயவ்யதிரேகிணி து வ்யதிரேகவ்யாப்திரனுபயுக்தைவ ।
விவக்ஷிதவ்யாப்தே: ப்ரத்யக்ஷாதி3னைவ ஸித்3த4த்வாத் ।
வ்யபி4சாராபா4வத3ர்ஶனமுகே2ன கத2ஞ்சிது3பயுஜ்யதே வேதி ।

பரார்தானுமானே பஞ்சாவயவனியமோ நாஸ்தி

18. புனரனுமானம் த்3விவித4ம் । ஸ்வார்த2ம் பரார்த2ம் சேதி । தத்ர
பரோபதே3ஶமனபேக்ஷ்ய யத்ஸ்வயமேவ வ்யாப்திஞானதத்ஸ்மரணஸஹிதம்
லிங்க3ஞானமுத்பத்3யதே தத்ஸ்வார்தா2னுமானம் । யத்து
பரோபதே3ஶாபேக்ஷமுத்பத்3யதே தத்பரார்தா2னுமானம் ।
தஜ்ஜனகத்வாத்பரோபதே3ஶோ(அ)பி பரார்தா2னுமானமிதி க்வசிது3பசர்யதே ।
பரோபதே3ஶஸ்து பஞ்சாவயவவாக்யானீதி நையாயிகாத3ய: ।
ப்ரதிஞாஹேதூதா3ஹரணோபனயனிக3மனான்யவயவா: । ஏத ஏவ
வைஶேஷிகை: ப்ரதிஞோபதே3ஶ நித3ர்ஶனானுஸந்தா4னப்ரத்யாம்னாயா
இத்யுச்யந்தே । தத்ர பக்ஷவசனம் ப்ரதிஞா । யதா2 பர்வதோ(அ)க்3னிமானிதி ।
தத்ர த4ர்மிணமுத்3தி3ஶ்ய பஶ்சாத3ர்மோ விதா4தவ்ய: ।
ஸாத4னத்வக்2யாபகவிப4க்த்யந்தம் லிங்க3வசனம் ஹேது: । யதா2

தூ4மவத்வாதி3தி । வ்யாப்தி க்3ரஹணஸ்த2லம் த்3ருஷ்டாந்த: । ஸ த்3விவித4: । ஸாத4ர்ம்யத்3ருஷ்டாந்தோ வைத4ர்ம்யத்3ருஷ்டாந்தஸ்சேதி । தத்ரான்வயவ்யாப்தி க்3ரஹணஸ்த2ல ஸாத4ர்ம்யத்3ருஷ்டாந்த: । யதா2 தூ4மானுமானே மஹானஸ: । வ்யதிரேகவ்யாப்திக்3ரஹணஸ்த2ல வைத4ர்ம்யத்3ருஷ்டாந்த: । யதா2 தத்ரைவ மஹாஹ்ரத3 இதி । ஸம்யக்3வ்யாப்திப்ரத3ர்ஶனபூர்வகம் த்3ருஷ்டாந்தாபி4தா4னமுதா3ஹரணம் । தத்3 த்3விவித4ம் । ஸாத4ர்ம்யோதா3ஹரணம் । வைத4ர்ம்யோதா3ஹரணம் சேதி । அன்வயவ்யாப்திப்ரத3ர்ஶனபூர்வகம் ஸாத4ர்ம்யத்3ருஷ்டாந்தாபி4தா4னம் ஸாத4ர்ம்யோதா3ஹரணம் । யதா2 யோ யோ தூ4மவான்ஸ ஸோ(அ)க்3னிமான்யதா2 மஹானஸ இதி । வ்யதிரேகவ்யாப்திபர்த3ர்ஶனபூர்வகம் வைத4ர்ம்யத்3ருஷ்டாந்தாபி4தா4னம் வைத4ர்ம்யோதா3ஹரணம் । யதா2 யோ(அ)க்3னிமான்ன ப4வதி ஸ தூ4மவான்ன ப4வதி । யதா2 மஹாஹ்ரத3 இதி । த்3ருஷ்டாந்தே ப்ரஸித்3தா4வினாபா4வஸ்ய லிங்க3ஸ்ய பக்ஷே வ்யாப்திரவ்2யாபகம் வசனமுபனய: । ஸோ(அ)பி த்3ருஷ்டாந்தானுஸாரேண த்3விவித4: । தத்ர மஹானஸ இவ பர்வதோ தூ4மவானிதி ஸாத4ர்ம்யோபனய: ந ச ஹ்ரத3 இவாயம் நிர்தூ4ம: பர்வத இதி வைத4ர்ம்யோபனய: । புன: ஸஹேதுகம் பக்ஷவசனம் நிக3மனம் । யதா2 தஸ்மாத்பர்வதோ(அ)க்3னிமானிதி ।

19. ப்ரதிஞாஹேதூதா3ஹரணான்யுதா3ஹரணோபனயனிக3மனானி வா த்ரய ஏவாவயவா இதி பா4ட்டா: । உதா3ஹரணோபனயௌ த்3வாவேவேதி பௌ3த்3தா4: । ததே3தத3ஸத் । வ்யாப்தித்3வைவித்4ய நிராகரணேனோதா3ஹரணோபனயத்3வைவித்4யஸ்யாபி நிராக்ருதத்வாத் । நியமானுபபத்தேஶ்ச । ந ஹீத3ம் வாக்யாமாக3மதயா வ்யாப்த்யாதி3போ4த3கம் । யேனாகாங்க்ஷாத்3யனுஸாரேண பஞ்சாவயவாதி3நியம: ஸ்யாத் । பரஸ்ய பரஸ்மின்னாப்த்யனிஸ்சயாத் । நிஸ்சயே வா ப்ரதிஞாமாத்ரேண பூர்தேர்ஹேத்வாத்3யபி4தா4னவைய்யர்த்2யாத் । கிந்து க்3ருஹீதவ்யாப்த்யாதே3: । புருஷஸ்ய தத்ஸ்மாரகத்வாதி3னா(அ)க்3ருஹீதவ்யாப்த்யாதே3ஸ்து

தஜ்ஜிஞாஸாஜனகத்வேனோபயுஜ்யதே । வ்யாப்திஸ்மரணாதி3கம் சைதைஸ்சதுர்பி4ரபி ப்ரகாரைர்ப4வத3னுபூ4யதே । தத்கிமனேன நியமேன ।

20. ஸம்ப4வந்தி சான்யே(அ)பி ப்ரகாரா: ।பர்வதோ(அ)க்3னிமான் தூ4மவத்வான்மஹானஸவதி3தி வா । தூ4மவான் பர்வதோ(அ)க்3னிமாநிதி ஹேது க3ர்ப4ம் பக்ஷவசனம் வா । விவாதே3னைவ ப்ரதிஞாஸித்3தெள4 குத: பர்வதோ(அ)க்3னிமாநிதி ப்ரஶ்னே தூ4மவத்வாதி3தி ஹேதுமாத்ரம் வா । பர்வதஸ்யாக்3னிமத்வே கிம் ப்ரமாணமிதி ப்ருஷ்டே தூ4மவத்வமிதி லிங்கோ3க்திமாத்ரம் வா ।தூ4மவன்மஹானஸ¬¬வத்பர்வதோ(அ)க்3னிமாநிதி ஸப்ரதிஜ்ஞும் ஹேதுக3ர்ப4ம் த்3ருஷ்டாந்தவசனம் வா ।அக்3னிவ்யாப்யோ தூ4மோ(அ)த்ர பர்வதே(அ)ஸ்தீத்யுபனயோ வா । வ்யாப்த்யாதி3மத்3தூ4மவத்வாத்பர்வதோ(அ)க்3னிமானிதி நிக3மனம் வேதி । ஸாம்வ்யாவஹாரிகாஶ்சைதே ப்ரகாரா: ஸர்வேஷு ஶாஸ்த்ரேஷ்வித்யேவம் ப்ரகாரமனுமானமிதி ।

உபபத்திதோஷா:

21. அத2 நிர்தோ3ஷோபபத்திரனுமானமித்யுக்தம் । கே தத்ரோபபத்திதோ3ஷா: । யத்ஸத்3பா4வே லிங்கா3பி4மதம் ஞானமேவ ந ஜனயதி ஸம்ஶயவிபர்யயெள வா கரோதி தே தோ3ஷா: । தே த்3விவிதா4: । அர்த2வசனதோ3ஷபே4தா3த் । தத்ர ஸாக்ஷாது3பபத்தேரேவ தோ3ஷெள விரோதா4ஸங்க3தீ । தத்3த்3வாரா வசனஸ்யாபி । வசனதோ3ஷெள ந்யூனாதி4க்யே । வசனத்3வாரேணார்த2ஸ்யாபி । தத்ர யோக்3யதாபா4வோ விரோத4: ।ஆகாங்க்ஷாவிரஹோ(அ)ஸங்க3தி: । அவஶ்யவக்தவ்யஸ்யைகதே3ஶமாத்ரவசனம் ந்யூனம் । ஸன்னித்4யபா4வவிஶேஷ: । ஆகாங்க்ஷிதஸ்யைவான்யேன க்ருதகார்யஸ்ய வசனமாதி4க்யம் ।

விரோதப்ரகாரா:

22. ஏதே ச விரோதா[4]த[3]யோ த்[3]விவிதா[4]: | ஸமயப[3]ந்த[4] ப்ரஶ்னஸ்வபக்ஷஸாத[4]னபரபக்ஷநிராகரணாத்மககதா[2]ரூபஸாதா[4]ரணா அனுமான நிஷ்டா[2]ஶ்ச | தத்ரானுமானநிஷ்டா[2]ஸ்தாவது[3]ச்யந்தே | த்ரிவிதோ[4](அ)னுமானவிரோத[4]: | ப்ரதிஞாஹேதுத்[3]ருஷ்டாந்தவிரோத[4]பே[4]தே[3]ன | தத்ர ப்ரமாண விரோத[4]: ஸ்வவசனவிரோத[4] இதி த்[3]விவித[4]: ப்ரதிஞாவிரோத[4]: | ப்ரமாணவிரோதோ[4](அ)பி த்[3]வேதா[4] | ப்ரப[3]லப்ரமாணவிரோத[4]: ஸமப[3]லப்ரமாணவிரோத[4]ஶ்சேதி | ஹீனப[3]லஸ்யானேனைவ பா[3]தி[4]தஸ்யாகிஞ்சித்கரத்வாத் | ப்ராப[3]ல்யம் ச த்[3]விவித[4]ம் | ப[3]ஹுத்வேன ஸ்வபா[4]வேன ச | ஸ்வபா[4]வஶ்சோபஜீவ்யத்வம் நிரவகாஶத்வமித்யாதி[3]ரூப: | ப்ரத்யக்ஷாதி[3]விரோத[4]பே[4]தே[3]ன த்[3]வாவபி ப்ரத்யேகம் த்ரிவிதௌ[4] | ஸமப[3]லானுமானவிரோதோ[4](அ)பி த்[3]வேதா[4] | தேனைவானுமானேனானுமானாந்தரேண சேதி | ஸ்வவசனவிரோதோ[4](அ)பி த்[3]விவித[4]: | அபஸித்[3]தா[4]ந்தோ ஜாதிரிதி | தத்ர பூர்வாசார்யைர்யத்ப்ராமாணிகதயா(அ)ப்[4]யுபக[3]தம் தத்[3]விருத்[3]தா[4]ங்கீ[3]காரோ(அ)பஸித்[3]தா[4]ந்த: | பூர்வாசார்யவசனஸ்யாபி ஸ்வயமங்கீ[3]க்ருதத்வேன ஸ்வவசனத்வாத் |

23. ஸ்வவசன ஏவ வ்யாஹதிர்ஜாதி: | ஸா த்ரிவிதா[4] | ஏககர்த்ருகே வாக்யே பத[3]யோரவாந்தரவாக்யயோர்வா மிதோ[2] வ்யாகா[4]த: ஸ்வக்ரியாவிரோத[4]: ஸ்வன்யாயவிரோத[4]ஶ்சேதி |ஹேதுவிரோதோ[4](அ)பி த்[3]விவித[4]: | அஸித்[3]தி[4]ரவ்யாப்திஶ்சேதி ஸமுசிதஸ்த[2]லே லிங்க[3]ஸ்யாப்ரமிதிரஸித்[3]தி[4]: | அவ்யாப்திஸ்த்ரிவிதா[4] | லிங்க[3]ஸ்ய ஸாத்[4]யேன தத[3]பா[4]வேன ச ஸம்ப[3]ந்த[4]: ஸாத்[4]யஸம்ப[3]ந்தா[4]பா[4]வே ஸதி தத[3]பா[4]வேனைவ ஸம்ப[3]ந்த[4] உப[4]ய ஸம்ப[3]ந்தா[4]பா[4]வஶ்சேதி | த்[3]ருஷ்டாந்தவிரோதோ[4](அ)பி த்[3]விவித[4]: | ஸாத்[4]யவைகல்யம் ஸாத[4]னவைகல்யம் சேதி | ஹேத்வாதௌ[3] ஸ்வவசனவிரோதோ[4]ஸித்[3]த்[4]யாதி[3]னைவ ஸங்க்[3]ருஹீதி இதி நோக்த: |

ஏவமஸங்க3தின்யூனாதி4க்யான்யபி ப்ரதிஜ்ஞாஹேது த்3ருஷ்டாந்தஸம்ப3ந்த4பே4தே3ன ப்ரத்யேகம் த்ரிவிதா4னி । ஏதேஷா-முதா3ஹரணானி கதா2ரூபஸாதா4ரணான்விரோதா4தீ3ம்ஶ்ச பரோதீ3ரிதநிக்3ரஹஸ்தா2னானாமேதேஷ்வேவாந்தர்பா4வம் வத3ந்தோ த3ர்ஶயிஷ்யாம: ।ந கேவலமுபபத்திதோ3ஷாணாம் விரோதா4தி3பி4: ஸங்க்3ரஹ: । கிம் நாம । நைய்யாயிகநிரூபிதாஶேஷநிக்3ரஹஸ்தா2னானாம் வக்த்ருதோ3ஷாப்4யாம் ஸம்வாதா3னுக்திப்4யாம் யுதேஷ்வேவாந்தர்பா4வ: । ததஶ்ச விரோதா4ஸங்க3தீ ந்யூனாதி4கே, ஸம்வாதா3னுக்தீ இதி ஷடே3வ நிக்3ரஹஸ்தா2னானி । விப்ரதிபன்னப்ரமேயாங்கீ3கார: ஸம்வாத3: । பரபோ3த4னார்த2ஸ்யாவஶ்யம் வக்தவ்யஸ்யாவசனமனுக்தி: । கதா2யாமக2ண்டி3தாஹங்காரேண பரேண பரஸ்யாஹங்காரக2ண்ட3னம் பராஜயோ நிக்3ரஹ இதி சோச்யதே । தன்னிமித்தம் நிக்3ரஹஸ்தா2னம் । அஹங்காரக2ண்ட3னம் ச ஸ்வபக்ஷஸாத4னபரபக்ஷதூ3ஷணஸங்கல்பப்4ரம்ஶ: । அத ஏவ கதா2பா3ஹ்யானி கதா2யாமப்யபஸ்மாரோன்மாதா3தி3த3ஶாபன்னானி ஜ2டிதி ஸம்வரணேன திரோஹிதோத்3பா4வனாவஸராணி । புரஸ்ஸ்பூ2ர்திகா-நதி4க்ருதோத்3பா4விதானி ச வ்யவச்சி2ன்னானி பரோக்தஸ்வவக்தவ்யயோரஜ்ஞானம் விபரீதஜ்ஞானம் வா நிக்3ரஹ:। தல்லிங்க3ம் நிக்3ரஹஸ்தா2னமிதி வா ।

24. தானி ச ||1|| ப்ரதிஜ்ஞாஹானி: ||2|| ப்ரதிஜ்ஞாந்தரம் ||3|| ப்ரதிஜ்ஞாவிரோத4: ||4|| ப்ரதிஜ்ஞாஸன்ன்யாஸ: ||5|| ஹேத்வந்தரம் ||6|| அர்தா2ந்தரம் ||7|| நிரர்த2கம் ||8|| அவிஜ்ஞாதார்த2ம் ||9|| அபார்த2கம் ||10|| அப்ராப்தகாலம் ||11|| ந்யூனம் ||12|| அதி4கம் ||13|| புனருக்தம் ||14|| அனநுபா4ஷணம் ||15|| அஜ்ஞானம் ||16|| அப்ரதிபா4 ||17|| விக்ஷேப: ||18|| மதானுஜ்ஞா ||19|| பர்யனுயோஜ்யோபேக்ஷணம் ||20|| நிரனுயோஜ்யானுயோக3: ||21|| அபஸித்3தா4ந்த: ||22|| ஹேத்வாபா4ஸஶ்சேதி த்3வாவிம்ஶதி: ।

25. **(1) ப்ரதிஞாஹானி: ||** தத்ர யேன யத்3யதா2 ஸாத்4யத்வாதி3னா நிர்தி3ஷ்டம் தேன தஸ்ய ததா2 பரித்யாக3: ப்ரதிஞாஹானி: | யதா2 பர்வதோ(அ)க்3னிமான்ப்ரமேயத்வாதி3த்யுக்தே(அ)னைகாந்திகத்வேன ச ப்ரயுக்தே மா பூ4த்தர்ஹி பர்வதோ(அ)க்3னிமானிதி |அயம் து ஸம்வாத3 ஏவ |

26. **(2) ப்ரதிஞாந்தரம் ||** ப்ரத2மவிஶிஷ்டதயோக்தே ஸாத்4யபா4கே3 புனர்விஶேஷணப்ரக்ஷேப: ப்ரதிஞாந்தரம் | ப்ரதிஞோதா3ஹரணேன ப்ரயோஜ்யபா4கோ3 நிக3மனம் சேதி ஸாத்4யபா4க3: | யதா2 ஶப்3தோ3(அ)னித்ய இதி ப்ரதிஞாதே த்4வனிபி4: ஸித்3த4ஸாத4னத்வோத்3பா4வனே வர்ணாத்மக: ஶப்தோ3(அ)னித்ய இத்யாதி3| அத்ர வக்தவ்யம் | கிம் பூர்வைவ கதா2(அ)னுவர்ததே(அ)த2 கதா2ந்தரம் | நாத்3ய: | ஏகஸ்ய ஸாத4னஸ்ய தூ3ஷணஸ்ய வா ஸ்தி2தௌ ப4ங்கே3 வா கதா2யா: பரிஸமாப்தத்வாத் | ஸாத4னாந்தரோபன்யாஸஸ்யாவஸராபா4வாத் (வ்யர்த2த்வாத்) | ந சேத3ம் பூர்வோக்தமேவ | ததா2த்வே பூர்வதூ3ஷணேனைவ து3ஷ்டத்வப்ரஸங்கா3த் | ந த்3விதீய: | ததா2 ஸதி ப்ரத2மமேவ விஶிஸ்டஸ்யோபாத்தத்வேன ப்ரதிஞாந்தராபா4வாத் | வாதே3 து கதை2க்யே(அ)பி ந நிக்3ரஹஸ்தா2னம் | ஶங்கா3னிவ்ருத்திபர்யந்தம் ப்ரதிவக்தவ்யத்வாத் | ஸத்யம் | நிவ்ருத்தயோரபி ஜல்பவிதண்ட3யோ: புனர்விஶேஷணம் ப்ரக்ஷிபத: கோ தோ3ஷ இதி சேத் | அஸங்க3த்யாதி3கமிதி ப்3ரூம: | தத3பி கதா2பா3ஹ்யத்வான்ன நிக்3ரஹஸ்தா2னம் |

27. **(3) ப்ரதிஞாவிரோத4: ||** ஏகவக்த்ருகே வாக்யே பதா3னாமவாந்தரவாக்யானாம் வா மிதோ2 வ்யாகா4த: ப்ரதிஞாவிரோத4: | யதா2 மே மாதா வந்த்4யேதி | த்3ரவ்யம் கு3ணவ்யதிரிக்தமவ்யதிரிக்தத்வாதி3தி | அயம் ச ப்ரத2மஜாதித்வாத் ஸ்வவசனவிரோத4 ஏவ |

28. **(4) ப்ரதிஞாஸன்யாஸ: ||** ஸ்வோக்தாபலாப: ப்ரதிஞாஸன்யாஸ: | யதா2(அ)க்3னிரனுஷ்ண இத்யுக்தே ப்ரத்யக்ஷவிரோதே4 சாபி4ஹிதே ப்3ரவீதி ந

மயா(அ)க்³னிரனுஷ்ண இத்யபி⁴ஹித இதி । ஸோ(அ)பி ப்ரமாணவிரோத⁴ ஏவ । உக்தே: ப்ரமிதத்வாத் ।

29. (5) ஹேத்வந்தரம் || ப்ரத²மமவிஷ்டதயோக்தே ஸாத⁴காம்ஶே புனரதி⁴கப்ரக்ஷேபோ ஹேத்வந்தரம் । ஹேதுருதா³ஹரணே ப்ரயோஜகாம்ஶ உபனயோ தூ³ஷணம் சேதி ஸாத⁴காம்ஶ: । யதா² ஶப்³தோ³ நித்ய ஐந்த்³ரியகத்வாதி³த்யுக்தே ஸாமான்யேனானைகாந்த்யே(அ)பி⁴ஹிதே ஸாமான்யவத்வே ஸதீத்யாதி³ । ஏதத்ப்ரதிஞாந்தர-நிராஸேனைவ நிரஸ்தம் । ப்ரதிஞாக்³ரஹணஸ்யோக்தோபலக்ஷணத்வேன ப்ருத²க்³ ந வக்தவ்யம் ச । அனுபலக்ஷணத்வே தூதா³ஹரணாந்தராதி³கமபி ப்ருத²க்³வாச்யம் ஸ்யாத் । ப்ரதிஞாபதே³ன ஸாத்⁴யாம்ஶ ஏவோபலக்ஷ்யத இதி சேன்ன । வையர்த்²யாத் । அன்யதா² ப்ரதிஞாஹான்யாதா³வபி கிம் விபா⁴கோ³ ந க்ரியத இதி ।

30. (6) அர்தா²ந்தரம் || ப்ரக்ருதானுபயுக்தான்விதோக்திரர்தா²ந்தரம் । யதா² ஶப்³தோ³ நித்ய: ப்ரமேயத்வாதி³த்யத்ர ப்ரமேயத்வம் ஹேது: । ஹேதுஶப்⁴த³ஶ்ச ஹினோதேர்தா⁴தோஸ்துன் ப்ரத்யயே க்ருதே ஸதி க்ருத³ந்தம் பத³மித்யாதி³ ।இத³மனாகாங்க்ஷிதத்வாத³ஸங்க³திரேவேதி ।

31. (7) நிரர்த²கம் || அவாசகபத³ப்ரயோகோ³ நிரர்த²கம் । யதா² ஶப்³தோ³ நித்ய: கசடதபானாம் ஜப³க³ட³த்வாதி³த்யாதி³ । இத³ம் த்வனுக்திரேவ ।

32. (8) அவிஞாதார்த²ம் || த்ரிவாரமுக்தே(அ)பி பரிஷத்ப்ரதிவாதி³ப்⁴யாமவிஞாதார்த²வாசகபத³மவிஞாதார்த²ம் । யதா² கஶ்யபதனயாத்⁴ருதிஹேதுரயம் த்ரினயனதனயாஸன ஸமானநாமதே⁴யயுக்த இத்யாதி । தத்³ த்⁴வஜவத்வாதி³த்யாதி³ ।இத³மப்யனுக்திரேவ ।

33. (9) அபார்த²கம் || அனந்விதவாசகபதா³தி³ப்ரயோகோ³(அ)பார்த²கம் । யதா² குண்ட³மஜாஜினம் த³ஶதா³டி³மானி ஷட³பூபா இத்யாதி³ இத³ம் ச ஸ்பு²டமஸங்க³தம் ।

34. (10) அப்ராப்தகாலம் || க்ரமவிபர்யாஸோ(அ)ப்ராப்தகாலம் | யதா2 க்ருதகத்வாத3னித்ய: ஶப்3த3 இத்யாதி3 | இத3ம் கிஞ்சின்ன நிக்3ரஹ ஸ்தா2னம் |
ப்ரவ்ருத்திஸாமர்த்2யாத3ர்த2வத்ப்ரமாணமித்யாதி3ஸம்வ்யவஹாராத் |
நிக்3ரஹஸ்தா2னம் த்வஸங்க3திரேவ |

35. (11) ந்யூனம் || அவஶ்யோபாதே3யானாமன்யதமானுபாத3னம் ந்யூனம் | யதா2 பர்வதோ(அ)-க்3னிமான்மஹானஸவதி3த்யாதி3| ஏதன்ன்யூனமேவ |

36. (12) அதி4கம் || அன்விதோபயுக்தாபுனருக்தக்ருதகார்ய ப்ரயோகோ3(அ)தி4கம் | யதா2 பர்வதோ(அ)க்3னிமான் தூ4மவத்வாத்ப்ரகாஶ விஶேஷவத்வாச்சேத்யாதி3 | ஏதத3தி4கமேவ |

37. (13) புனருக்தம் || ப்ரதீதார்த2ஸ்ய புன: ஸ்வவசனேன ப்ரயோஜனம் வினா(அ)பி4தா4னம் புனருக்தம் | யதா2 பர்வதோ(அ)க்3னிமான்பர்வதோ(அ)க்3னிமானித்யாதி3 | ஏதத3தி4கமேவ |

38. (14) அனநுபா4ஷணம் || வாதி3னோக்தஸ்ய ப்ராஶ்னிகைர்விஞாதார்த2ஸ்ய வாதி3னா பரிஷதா3 வா புனரனூத்3ய த3த்தஸ்யோச்சாரணயோக்3யஸ்ய ஸ்வாஞான மனாவிஷ்குர்வதா கதா2மவிச்சி2ந்த3தா யத3ப்ரத்யுச்சாரணம் தத3னநுபா4ஷணம் | தத் பஞ்சவித4ம் | யத்ததி3த்யாத்3யனுவாதோ3 தூ3ஷ்யைக தே3ஶானுவாத3: கேவலம் தூ3ஷணோக்திரன்யதா2னு வாத3ஸ்தூஷ்ணீம்பா4வஶ்சேதி | தத்ராத்3யத்ரயம் ந்யூனம் | சதுர்த2மஸங்க3தம் | பஞ்சமமனுக்தி: |

39. (15) அஞானம் || வாதி3னா த்ரிவாரமபி4ஹிதஸ்ய பரிஷதா3 விஞாதார்த2ஸ்ய வாக்யஸ்யார்த2ப்ரதிபத்திரஞானம் |

40. (16) அப்ரதிபா4 || வாதி3னோக்தஸ்ய ப்ரத்யுத்தராப்ரதிபத்திரப்ரதிபா4 |

41. (17) விக்ஷேப: || கேனசித்3வ்யாஜேன கதா2விச்சே2தோ3 விக்ஷேப: | யதா2 கதா2மாரப்4யாஹ அத்3ய மே மஹத்ப்ரயோஜனமஸ்தி தஸ்மின்னவஸிதே வக்ஷ்யாமீதி | ஏதத்ரயமனுக்திரேவ |

42. (18) மதானுஞா || இஷ்டாபாத3னம் மதானுஞா | யதா2 கேனசித்ஸ்வஸ்ய சோரத்வமப்4யுபேத்ய த்வம் சோர: புருஷத்வாதி3த்யுக்தே தர்ஹி தவாபி சோரத்வம் ப்ரஸஜ்யேதேதி | இயமஸங்க3திரேவ |

43. (19) பர்யனுயோஜ்யோபேக்ஷணம் || அவஶ்யோத்3பா4வ்யதயா ப்ராப்தனிக்3ரஹஸ்தா2னானுத்3பா4வனம் பர்யனுயோஜ்யோபேக்ஷணம் | இத3மப்யனுக்தாந்தர்க3தம் |

44. (20) நிரனுயோஜ்யானுயோக3: || அதன்னிக்3ரஹப்ராப்தௌ தன்னிக்3ரஹோத்3பா4வனம் நிரனுயோஜ்யானுயோக3: | ஸ சதுர்வித3: | (1) ச2லம் (2) ஜாதி: (3) ஹான்யாத்3யாபா4ஸ: (4) அப்ராப்தகாலே க்3ரஹணம் சேதி | (1) தத்ர பரோக்தஸ்ய தத3னபி4ப்ரேதார்தா2ந்தரம் பரிகல்ப்ய தத்3தூ3ஷணேன பரோக்தப4ங்க3: ச2லம் | யதா2 க்3ருஷ்டிவிவக்ஷயா கா3மானயேத்யுக்தே ப்ருதி2வீவிவக்ஷயா க3வானயனமஶக்யமிதி | ஏதத3ஸங்க3தம் | விவக்ஷிததூ3ஷணஸ்யைவாகாங்க்ஷிதத்வாத் | ச2லவாக்யஸ்யாப்யர்தா2ந்தரம் பரிகல்ப்ய க3வானயனமித்யனந்விதமிதி தூ3ஷணஸம்ப4வேன ஸ்வன்யாயவிரோதே4(அ)ப்யந்தர்ப4வதி ச2லம் |

ஜாதய:

45. (20) (2) ஜாதி: | ஸித்3த4மபி தூ3ஷணாஸமர்த2முத்தரம் ஜாதி: | அஸாமர்த்2யம் ச த்3விவித4ம் | ஸாதா4ரணமஸாதா4ரணம் ச | தத்ர ஸாதா4ரணம் ஸ்வவ்யாஹதி: | அஸாதா4ரணம் து யுக்தாங்க3ஹீனத்வமயுக்தாங்கா3தி4கத்வமவிஷயவ்ருத்தித்வம் சேதி | ஸா ச ஸாத4ர்ம்யவைத4ர்ம்யோத்கர்ஷாபகர்ஷவர்ண்யாவர்ண்ய விகல்ப ஸாத்4யப்ராப்த்யப்ராப்திப்ரஸங்க3 ப்ரதித்3ருஷ்டாந்தானுத்பத்திஸம்ஶய

For feedback mail to :sridharbe11@gmail.com

ப்ரகரணா ஹேத்வர்தா2பத்யவிஶேஷோ-
பபத்யுபலப்3த்4யனுபலப்3தி4னித்யானித்ய
கார்யஸமபே4தா4ச்சதுர்விவம்ஶாதிதா4 | தத்ர வாதி3னா ஸ்தா2பனாய
ஹேதௌ ப்ரயுக்தே(அ)னப்4யுபேத யுக்தாங்கே3ன ப்ரதிபக்ஷோத்3பா4வனம்
ப்ரதித4ர்மஸமா ஜாதி: | ஸா ச ப்ரத்யக்ஷாபா4ஸாதி4பே4தே3ன ப3ஹுவிதா4 |

46. **(20) (2-1) ஸாத4ர்ம்யஸம: |** தத்ர வ்யாப்திஹீனேனானுமானேன
யத்ப்ரதிபக்ஷசோத3னம் தத்3த்3விவித4ம் | ஸாத4ர்ம்யேண வைத4ர்ம்யேண ச |
தத்ர ஸாத4ர்ம்யேண ப்ரத்யவஸ்தா2னம் ஸாத4ர்ம்யஸம: ப்ரதிஷேத4: | யதா2
யதி3 மஹானஸஸாத4ர்ம்யாத்3தூ4மவத்வாத3க்3னிமான்பர்வத இஷ்யதே
தர்ஹி ஹ்ரத3ஸாத4ர்ம்யாத்3 த்3ரவ்யத்வாத3னக்3னிரபி கிம் நேஷ்யத இதி |

47. **(20) (2-2) வைத4ர்ம்யஸம: |** வைத4ர்ம்யேண ப்ரத்யவஸ்தா2னம்
வைத4ர்ம்யஸம: ப்ரதிஷேத4: | யதா2 யதி3
ஹ்ரத3வைத4ர்ம்யாத்3தூ3மவத்வாத்பர்வதோ(அ)க்3னிமானிஷ்யதே தர்ஹி
மஹானஸவைத4ர்ம்யாத் பர்வதத்வாத3னக்3னி: கிம் நேஷ்யத இதி | அத்ர
வ்யாப்திலக்ஷணயுக்தாங்க3ராஹித்யமேவ ப்ரத2மம் உத்3பா3வ்யம் | ந து
ஜாதித்வம் | பரசித்தவர்தினோ வ்யாப்த்யனப்4யுபக3மஸ்யாத்3யபி
ஞாதுமஶக்யத்வாத் | யதா3 து பரோ ப்3ரூயாத்
ஸாத4ர்ம்யவைத4ர்ம்யாமாத்ரம் ப்ரயோஜகம் கிம் வ்யாப்த்யேதி | ததா3
வக்தவ்யம் | ஏவம் ஸதி நேத3ம் ஸாத4கம் ஸத்ப்ரதிபக்ஷிதத்வாதி3தி |
த்வத3னுமானஸ்யாபி வ்யாப்திஹீனேன ஸாத4ர்ம்யேண வைத4ர்ம்யேண வா
ப்ரதிபக்ஷஸம்ப4வாத்3வ்யாகா4த இதி | ததா2 ச ப்ரதிஷேதே4
ஸ்வன்யாயவிரோதா4த்மகத்ருதீயஜாதாவந்தர்பா4வ: |

48. **(20) (2-3) உத்கர்ஷஸம: |** வாதி3ஸாத4னஸாமர்த்2யேன ஸாத்4யஸ்யேவ
வ்யாப்திம் வினா கஸ்யசித3னிஷ்டத4ர்மஸ்ய த்3ருஷ்டாந்தாத்பக்ஷ உத்கர்ஷ
உத்கர்ஷஸம: | யதி3 தூ4மவத்வான்மஹானஸவத3க்3னிமான்பர்வதஸ்தர்ஹி
தத ஏவ தத்3வதே3வ ஸ்தா2ல்யாதி3மானபி ஸ்யாதி3தி | அத்ராபி
வ்யாப்திவைகல்யாத்தர்காபா4ஸோ(அ)யமித்யுத்தரம் வக்தவ்யம் |

ஸாஹசர்யமாத்ரேண தர்கஸ்ய ப்ரவ்ருத்தே: கிம் வ்யாப்த்யேதி வத3த: ஸ்வன்யாயவிரோதே4ன வ்யாகா4த இதி ।

49. (20) (2-4) **அபகர்ஷஸம: ।** பக்ஷாதி3ஷ்டத4ர்மாபகர்ஷணமபகர்ஷஸம இத்யேகே । யதா2 ஶப்3தோ3(அ)னித்ய: க்ருதகத்வாதி3த்யுக்தே தர்ஹி தத ஏவ தத்3வதே3வ ஶப்3த3: ஶ்ராவணோ(அ)பி மா பூ4தி3தி । அத்ர வக்தவ்யம் । கிமித3ம் ஸாத4னமுதாபாத3னமிதி । நாத்3ய: । அர்தா2ந்தரத்வேன நிரனுயோஜ்யானுயோக3த்வாபா4வாத் । த்3விதீயே தூத்கர்ஷஸம ஏவாயம் । ந ஹி பா4வோத்கர்ஷோ(அ)ப4வோத்கர்ஷ இத்யேதாவதா பே4த3: ஸம்ப4வதி । உத3யனஸ்து த்3ருஷ்டாந்தே ஸாத்4யேன ஸாத4னேன வா ஸஹசரிதஸ்ய கஸ்யசித்3த4ர்மஸ்ய நிவ்ருத்தயா பக்ஷே தயோரன்யதராபா4வஸாத4னமபகர்ஷஸம இத்யாஹ । யதா2 மஹானஸே(அ)க்3னிமத்வேன தூ4மவத்வேன வா ஸஹத்3ருஷ்டஸ்ய ஸ்தா2ல்யாதி3மத்வஸ்ய பர்வதே(அ)ப4வாத்தயோரப்யபா4வ: । தத்ர ஸாத்4யாபா4வஸாத4னே ஸத்ப்ரதிபக்ஷத்வம் பா3தோ4 வா(ஆ)ரோப்ய: । ஸாத4னாபா4வஸாத4னே த்வஸித்3தி4ரிதி । இத3மப்யஸத் । ஸாத்4யாபா4வஸாத4னே ஸாத4ர்ம்யஸமப்ரகரணஸமாப்4யாம் பே4தா3பா4வப்ரஸங்கா3த் । தஸ்மாத்3வ்யாப்த்யனபேக்ஷயா பக்ஷே ஸாத4னாபா4வ ஸாத4னமேவாபகர்ஷஸம: । தத்ர வ்யாப்த்யபா4வ: ஸாத4னக்3ராஹக ப்ரமாணவிரோத4ஶ்சேத்யுத்தரம் வாச்யம் । ஸாஹசர்யமேவ ப்ரயோஜகம் கிம் வ்யாப்த்யாதி3னேதி ப்3ருவாணம் ப்ரதி ஸ்வன்யாயவிரோத4 இதி ।

50. (20) (2-5) **வர்ண்யஸம: ।** பக்ஷவ3த்3 த்ருஷ்டாந்தஸ்யாபி ஸாத்4யத்வசோத3னம் வர்ண்யஸம இத்யேகே । தத3ஸத் । த்3ருஷ்டாந்தே ஸாத்4யஸாத4ன விப்ரதிபத்யா சோத3னே ஸது3த்தரத்வாத் । ஏவமேவ சோத3னஸ்ய நிர்பீ4ஜதயா(அ)ஸம்ப4வது3க்திகத்வாத் । ஏவம் தேனைவ ஹேதுனா ஸாத்4யத்வசோத3னமபி நிர்பீ3ஜம் । பக்ஷே ஹேது: ஸாத்4யேன ஸஹசரித உபலப்3தோ4 த்3ருஷ்டாந்தஸ்யாபி ததா3பாத3யதீத்யேவம் சோத3னாயாமுத்கர்ஷஸம ஏவ । பக்ஷே த்3ருஷ்டாந்தே

சோத்கர்ஷணமித்யேதாவதா பே4தே3(அ)திப்ரஸங்க3: । ஸாத்4யஸமாச்ச பே4தா3பா4வ: । தஸ்மாத் பக்ஷமாத்ரவிவக்ஷிதாஸித்3தா4ர்த2த்வாதி3ரூபவதே3த்துமத்வதத3பா4வயோர்த்3ருஷ்டாந்தஸ்ய ஸாத்4யத்வாபாத3னம் வர்ண்யஸம இத்யுத3யன: । யதா2(அ)ஸித்3தா4ர்த்த2ம் தூ4மவத்வம் பர்வத இவ மஹானஸே(அ)ஸ்தி சேத்ஸோ(அ)பி ஸாத்4யவத்தயா ஸாத்4ய: ஸ்யாத் । ந சேத்ஸாத4னவத்தயா ஸாத்4ய: ஸ்யாதி3தி । அத்ராபி ஹேதுஸ்வரூபஸ்ய ஸத்3பா4வமாத்ரேண த்3ருஷ்டாந்தத்வோபபத்தௌ ரூபவிஶேஷசிந்தா வ்யர்தே2தி வாச்யம் । ததா3வஶ்யகத்வாப்4யுபக3மே து ஸ்வன்யாயவிரோத4 இதி ।

51. (20) (2-6) அவர்ண்யஸம: ।

த்3ருஷ்டாந்தவத்பக்ஷஸ்யாப்யஸாத்4யத்வசோத3னமவர்ண்யஸம இத்யேகே । அத்ராபி ஸித்3த4த்வாபி4மானேன சோத3னே ஸது3த்தரம் ।அன்யதா2 நிர்பீ3ஜத்வம் । ஸாத4னஸாஹசர்யப3லேனாபாத3னே தூத்கர்ஷஸம ஏவ । தஸ்மாத்3த்3ருஷ்டாந்தமாத்ரவிவக்ஷிதஸித்3தா4ர்த2த்வாதி3ரூபவத்3தே4துமத்வதத3பா4வயோ: பக்ஷஸ்யாஸாத்4யத்வசோத3னமவர்ண்யஸம இத்யுத3யன: । யதா2 ஸித்3தா4ர்த்த2ம் தூ4மவத்வம் மஹானஸ இவ பர்வதே வர்ததே சேத்ஸாத்4யஸ்ய ஸித்3த4த்வாத3ஸாத்4யத்வம் । ந சேது3பாயா பா4வாத3 ஸாத்4யத்வமிதி । அஸ்யாபி பூர்வவத3ந்தர்பா4வோ வாச்ய இதி ।

52. (20) (2-7) விகல்பஸம: । த4ர்மாணாம் த4ர்மாந்தர வ்யபி4சார த3ர்ஶனேன ஸாத4னஸ்யாபி ஸாத்4யவ்யபி4சாரசோத3னம் விகல்பஸம: । யதா2 க்ருதகத்வாவிஶேஷே(அ)பி கிஞ்சின்மூர்தம் த்3ருஷ்டம் க4டாதி3 கிஞ்சித3மூர்தம் ரூபாதி3 ததா2 க்ருதகமபி கிஞ்சின்னித்யம் கிஞ்சித3னித்யம் கிம் ந ஸ்யாதி3தி । அத்ர ஶங்காமாத்ரம் சேத்ஸது3த்தரமேவ । உபாத்4யபா4வாதி3னா ஸமாதே4யம் த4ர்மாந்தர வ்யபி4சாரேணாஸ்யாபி வ்யபி4சார ஸாத4னம் சேத்3த4ர்மாந்தர வ்யபி4சாரோ ஹேதுர்வா ஸ்யாத்3 த்3ருஷ்டாந்தோ வா । ஆத்யே வ்யாப்த்யபா4வோ வக்தவ்ய: । த்3விதீயே ஹேத்வபா4வான்னயூனம் । ஹேதோரனங்க3த்வாதி3 ஹேத்வங்கீ3காரே

ப்ரதித்3ருஷ்டாந்தஸமஸாங்கர்யம் । த4ர்மத்வாதி3 ஹேத்வங்கீ3காரே வ்யாப்த்யபா4வ ஏவ । தத3னங்கீ3காரே து ஸ்வன்யாயவிரோத4 இதி ।

53. (20) (2-8) **ஸாத்4யஸம: ।** ஸாத்4யவத்3 த்3ருஷ்டாந்தஸ்யாபி ஸாத்4யத்வசோத3னம் ஸாத்4யஸம இத்யேகே । தத3ஸத் । விப்ரதிபத்யா சோத3னே ஸது3த்தரத்வாத் । ஏவமேவ சோத3னே(அ)ஸம்ப4வது3க்திகத்வாத் । தேனைவ ஹேதுனா ஸாத்4யத்வாபாத3னே(அ)ப்யேவமேவ । வர்ண்யஸமவத்3பீ3ஜோபபாத3னே து தத3பே4த3: । தஸ்மாத்க்ரோடீ3க்ருதத4ர்ம்யாதி3விஷயஸ்ய லிங்க3ஸ்ய த4ர்ம்யாதா3வப்ரயோஜகத்வே ஸாத்4யே(அ)பி ததா2த்வப்ரஸங்கா3த்தேனைவ ஹேதுனா த4ர்ம்யாதே3ரபி ஸாத்4யத்வாபாத3னம் ஸாத்4யஸம இத்யுத3யன: । வ்யாப்திபக்ஷத4ர்மவத்தயைவ ப்ரயோஜகத்வோபபத்தேஸ்தத்ஸித்3த4தாமாத்ரேண ஸாத4னாங்க3த்வஸம்ப4வாத்தேனைவ ஹேதுனா ஸாத4னமித்யுத்தரம் வாச்யம் । தத3னங்கீ3காரே து ஸ்வன்யாயவிரோத4 இதி ।

54. (20) (2-9,10) **ப்ராப்திஸம: । அப்ராப்திஸம: ।** ஸாத4னஸ்ய ஸாத்4யப்ராப்திபக்ஷனிராஸேன தஸ்ய ஸாத4னத்வப4ங்க3: ப்ராப்திஸம: । அப்ராப்திபக்ஷனிராஸேன தத்3பா3ங்கோ3(அ)ப்ராப்திஸம: । க்ருதிஞப்திஸாதா4ரணமித3ம் ஜாதித்3வயம் । யதா2 தூ4மஞானமக்3னிஞானம் ப்ராப்ய ஜனயதி சேத்ஸதைவ ப்ராப்திரிதி தஸ்ய ப்ராக் ஸித்3த4த்வான்னோத்பாத3கம் । ததா2 தூ4மஞானமக்3னிம் ப்ராப்ய ஞாபயதி சேத்தர்ஹ்யன்யஸ்யா: ப்ராப்தேரஸம்ப4வாத்3விஷயவிஷயிபா4வே வக்தவ்யே தூ4மஞான ஏவாக்3னே: ஸ்பு2ரணான்ன தத்3 ஞாபகத்வமிதி ப்ராப்திஸம: । அப்ராப்யோத்பாத3கத்வம் ஞாபகத்வம் சேத்தன்ன । க்வாப்யத3ர்ஶனாத் । ந ஹ்யப்ராப்யாக்3னி: காஷ்ட2ம் த3ஹதி । நாபி ப்ரகாஶ்யமப்ராப்ய ப்ரதீ3ப: ப்ரகாஶயதி । அதிப்ரஸங்க3ஶ்சான்யதே2த்யப்ராப்திஸம: । அத்ர க்ருதௌ ஸாமர்த்2யலக்ஷணப்ராப்திஸத்3பா4வேனாதிப்ரஸங்கா3பா4வாத்ஸ்வரூபப்ராப்திரனபேக்ஷிதைவ । ஞப்தாவபி தத்3வ்யாப்தலிங்க3விஷயத்வரூப

ப்ராப்திஸத்³பா⁴வேனாதிப்ரஸங்கா³பா⁴வாத்³விஷயவிஷயிபா⁴வோ(அ)னபேக்ஷித ஏவேத்யுத்தரம் வாச்யம் । ஏதத³னங்கீ³க்ருத்ய ஸ்வரூபப்ராப்த்யாதி³கமபேக்ஷமாணஸ்ய ஸ்வன்யாயேன வ்யாகா⁴த இதி ।

55. (20) (2-11) ப்ரஸங்க³ஸம: । அனவஸ்தா²பா⁴ஸப்ரஸஞ்ஜனம் ப்ரஸங்க³ஸம: । யதா² பர்வதஸ்யோத்பாத³கம் வாச்யம் । தஸ்யாபீத்யனவஸ்தா² । ஏவம் பர்வதஸ்ய ஞாபகம் வாச்யம் தஸ்யாபீத்யனவஸ்தே²தி । அத்ர ஸித்³த⁴விஷயத்வேனாவஸ்தா²னஸம்ப⁴வேன மூலக்ஷயாபா⁴வாத³தோ³ஷத்வமிதி வாச்யம் । தத³னங்கீ³காரே து ஸ்வன்யாயவிரோத⁴ இதி ।

56. (20) (2-12) ப்ரதித்³ருஷ்டாந்தஸம: । ப்ரதித்³ருஷ்சாந்தேன ப்ரத்யவஸ்தா²னம் ப்ரதித்³ருஷ்டாந்தஸம இத்யேகே । தத³ஸத் । ஸாத⁴ர்ம்யஸமாதா³வபி தத்³பா⁴வாத் । யதா² ஶப்³தோ³னித்ய ஐந்த்³ரியகத்வாதி³த்யுக்தே வத³தி யதி³ க⁴டத்³ருஷ்டாந்தேனைந்த்³ரியகத்வாத³னித்யஸ்தர்ஹி ஸாமான்யத்³ருஷ்டாந்தேன நித்ய: கிம் ந ஸ்யாதி³தி । வ்யபி⁴சாரசோத³னாபி⁴ப்ராயேண ப்ரவ்ருத்தேர்ன ஸாத⁴ர்ம்ய ஸமாதி³ஸாங்கர்யமிதி சேன்ன । அஸ்ய ஸது³த்தரத்வாத் । தஸ்மாத்³தே⁴துநிரபேக்ஷேண ப்ரதித்³ருஷ்டாந்தமாத்ரேண பா³த⁴ப்ரதிரோத⁴யோரன்யதரோத்³பா⁴வனம் ப்ரதி த்³ருஷ்டாந்தஸம இத்யுத³யன: । யதா² யதி³ மஹானஸத்³ருஷ்டாந்தேனாக்³னிமானிஷ்யதே தர்ஹி ஹ்ரத³த்³ருஷ்டாந்தேனானக்³னிகோ(அ)ஸ்த்வித்யாதி³ । அத்ர ந்யூனத்வம் வாச்யம் । ஹேதோரனங்க³த்வாபி⁴மானே து ஸ்வன்யாயவிரோத⁴ இதி ।

57. (20) (2-13) அனுத்பத்திஸம: । பக்ஷாதீ³னாம் ப்ராகு³த்பத்தேர்ஹேதுவ்ருத்யபா⁴வேனாஸித்³த்⁴யுத்³பா⁴வனமனுத்பத்திஸம: । யதா² பர்வதஸ்யோத்பத்தே: ப்ராக் தத்ர தூ⁴மவத்வம் ந வ்ருத்தமிதி பா⁴கா³ஸித்³த⁴மித்யாதி³ । அத்ரானுத்பன்னஸ்ய

பர்வதத்வாபா4வேனாபக்ஷத்வாத்தத்ர வ்ருத்யபா4வோ ந தோ3ஷாயேதி வாச்யம் । ந சேதே3வம் ததா4 ஸ்வன்யாயவிரோத4 இதி ।

58. (20) (2-14) **ஸம்ஶயஸம: ।** ஸத்யபி நிர்ணயகாரணே ஸாதா4ரணத4ர்மாதி3மாத்ரேண ஸம்ஶயாபாத3னம் ஸம்ஶயஸம: । யதா2 யதி3 தூ4மவத்வாத3க்3னிமத்வனிஶ்சயஸ்தர்ஹி ஹ்ரத3மஹானஸஸாதா4ரணேன த்3ரவ்யத்வேன தத்ஸம்ஶய: கிம் ந ஸ்யாதி3தி । தத்ர நிர்ணாயகாபா4வஸஹக்ருதஸ்யைவ ஸமானத4ர்மாதே3: ஸம்ஶயகாரணத்வாத3த்ர நிர்ணாயகஸத்3பா4வாத3ஸம்ஶய இதி வாச்யம் । நிர்ணாயகம் ந ஸம்ஶயப்ரதிப3ந்த4கமிதி வத3த: ஸ்வன்யாயவிரோத4 இதி ।

59. (20) (2-15) **ப்ரகரணஸம: ।** ப்ரத்யனுமானேன ப்ரத்யவஸ்தா2னம் ப்ரகரணஸம இத்யேகே । யதா2 ஶப்3தோ3(அ)நித்ய: க்ருதகத்வாதி3த்யுக்தே நித்ய: ஶப்3த3: ஶ்ராவணத்வாச்ச2ப்3த3த்வவதி3தி । அத்ர ப்ரத்யனுமானஸ்யாங்க3ஸாகல்யாபி4மானே ஸது3த்தரமேவ । அன்யதா2 ஸாத4ர்ம்யஸமாத்3யந்தர்பா4வ: । தஸ்மாத3ங்கீ3க்ருதானதி4கப3லேன பா3த4சோத3னம் ப்ரகரணஸம இத்யுத3யன: । ஏதத3ப்யயுக்தம் । யதா2 ப்ரதித்3ருஷ்டாந்தஸமாதா4வன்யதரசோத3னேனைகஜாதித்வம் ததா2 ஸாத4ர்ம்ய ஸமாதி3னா(அ)ப்யேகஜாதித்வஸம்ப4வேன ப்ருத2க்கரணானுபபத்தி: । ததுத்தாரஸ்து தத்வதேவ ।

60. (20) (2-16) **அஹேதுஸம: ।** ஹேதோ: ஸாத்4யாபேக்ஷயா பூர்வாபரஸஹபா4வனிராஸேனாஹேதுத்வசோத3னமஹேதுஸம: । யதா2 ந தாவத்ஸர்வஸாத4னம் ஸாத்4யபூர்வம் । ஸாத்4யாபா4வே தன்னிரூப்ய ஸாத4னத்வாயோகா3த் । நாபி ஸாத4னம் பஶ்சாத்3பா4வி । ஸாத4னாபா4வே ஸாத்4யாயோகா3த் । நாபி த்3வயோர்யௌக3பத்3யம் । அவிஶேஷேண ஸாத்4யஸாத4னபா4வாயோகா3தி3தி ।
அத்ர க்ருதௌ பூர்வபா4வின: ஸாத4னத்வம் । ஸாத4னஶக்தே: பரானபேக்ஷத்வாத் தத்3வ்யவஹாரஸ்ய பு3த்3தி4ஸ்தே2னைவ

ஸாத்⁴யோனோபபத்தே: | ஞப்தௌ து யதா²யத²ம் பக்ஷத்ரயமபி | ஞாதத்வாஞாதத்வாப்⁴யாம் விஶேஷ இத்யுத்தரம் வாச்யம் | தத³னங்கீ³காரே து ஸ்வன்யாயவிரோத⁴ இதி |

61. (20) (2-17) அர்தா²பத்திஸம: | அர்தா²பத்யாபா⁴ஸேன ப்ரத்யவஸ்தா²னமர்தா²பத்திஸம: | யதா² பர்வதோ(அ)க்³னிமானித்யுக்தே(அ)ர்தா²தா³பத்³யதே(அ)ன்யத³னக்³னிமதி³த்யா-தி³ | ததா² ச ஸாத்⁴யவிகலோ த்³ருஷ்டாந்த இதி | அத்ரானுபபத்³யமானத³ர்ஶனாது³பபாத³கே பு³த்³தி⁴ரர்தா²பத்தி: | ந சாத்ரானுபபத்³யமானம் கிஞ்சித³ஸ்தி | அதோ நாயம் ப்ரஸங்க³ இதி வாச்யம் | உக்தவிபரீதாக்ஷேபமாத்ரமர்தா²பத்திரித்யங்கீ³காரே து ஸ்வன்யாயவிரோத⁴ இதி | உபபத்திஸமவத்³பீ³ஜாபா⁴வான்னேத³ம் ஜாத்யுத்தரம் |

62. (20) (2-18) அவிஶேஷஸம: | ஸாத⁴னப்ரதிப³ந்த்⁴யா தத³தரத⁴ர்மேண தத்³வதாம் ஸர்வபதா³ர்தா²னாமவிஶேஷாபாத³னமவிஶேஷஸம: | யதா² யதி³ தூ⁴மவத்வாத்பர்வதமஹானஸயோரக்³னிமத்வா விஶேஷ: | ததா³ ஸர்வபா⁴வானாம் ஸத்வாத³னித்யத்வாவிஶேஷப்ரஸங்க³ இதி | அத்ர வ்யாப்த்யாதி³ஸத³ஸத்³பா⁴வாப்⁴யாம் விஶேஷான்ன ப்ரதிப³ந்தீ³க்³ரஹணமித்யுத்தரம் வாச்யம் | தத³னங்கீ³காரேண ப்ரவ்ருத்தஸ்ய ஸ்வன்யாயவிரோத⁴ இதி |

63. (20) (2-19) உபபத்திஸம: | உப⁴யஹேதூபபத்யா ப்ரத்யவஸ்தா²னமுபபத்திஸம இத்யேகே | யதா² யதி³ ஶப்³த³ஸ்யானித்யத்வோபபாத³கம் க்ருதகத்வமஸ்தீத்யனித்யத்வமிஷ்யதே தர்ஹி நித்யத்வோபபாத³கமஸ்பர்ஶத்வமஸ்தீதி நித்யத்வமபி கிம் நேஷ்யத இதி | ஏதத³ஸத் | ஸாத⁴ர்ம்யஸமாத்³யபே⁴தா³த் | தஸ்மான்மத்பக்ஷே(அ)பி கிமபி ஸாத⁴னம் ப⁴விஷ்யதீதி ஸாமான்யத: ப்ரத்யவஸ்தா²னமுபபத்திஸம இத்யுத³யன: | இத³மப்யஸத் | கேவலாயா ஏவமுக்தே நிர்பீ³ஜத்வாத் |

ப்ரமாணோபபாத3னே தூபபாத3கஸ்ய ஸாது4த்வே ஸது3த்தரத்வாத் | அஸாது4த்வே தஸ்யைவோத்3பா4வ்யத்வேனாஜாதித்வாத் |

64. (20) (2-20) **உபலப்3தி4ஸம: |** நிர்தி3ஷ்டஹேத்வபா4வே(அ)பி ஸாத்4யோபலப்3த்4யா ஹேதோரப்ரயோஜகத்வாபி4தா4னமுபலப்3தி4ஸம இத்யேகே | யதா2 க்வசித்3 தூ4மவத்வாபா4வே(அ)ப்யக்3னிமத்வோபலப்3தே4ரப்ரயோஜகம் தூ4மவத்வமிதி | உத்தா2னபீ3ஜாபா4வான்னேத3ம் ஜாத்யுத்தரம் | கிந்து ஹான்யாத்3யாபா4ஸ ஏவ | தஸ்மாத்3வாதி3வாக்யஸ்யாவதா4ரணே தாத்பர்யமாரோப்யாவதா4ரணம் விகல்ப்ய தூ3ஷணமுபலப்3தி4ஸம இத்யுத3யன: | யதா2 பர்வதோக்3னிமா நித்யுக்தே கிம் பர்வத ஏவாக்3னிமானுத பர்வதோ(அ)க்3னிமானேவேதி | நாத்3ய: | மஹானஸாதேரப்யக்னிமத்வாத் | ந த்விதீய: | கதாசிதனக்னிமத்வாதித்யாதி | இத3மப்யஸத் | தாத்பர்யாந்தராரோபேண ஸாமான்யச2லத்வாத் | விகல்பேனோத்தா2னான்னேதி சேன்ன | அவதா4ரணஸ்யைவ விகல்பேனாவதா4ரண தாத்பர்யாரோபாபரிஹாராத் | வ்யவச்சே2த3வாக்யார்த2ருசீனாமவதா4ரணம் ஸ்தி2தமேவேதி சேன்ன | தேஷாமப்யதத்3வ்யாவ்ருத்யங்கீ3காரேணைவம் விதா4வதா4ரணஸ்யானிஷ்டத்வாத் |

65. (20) (2-21) **அனுபலப்3தி4ஸம: |** உபலப்3த்4யாதி3விஷயித4ர்மாணாம் ஸ்வாத்மனி வ்ருத்யா தத்வவ்யாகா4தாபாத3னமனுபலப்3தி4ஸம: | யதோ2பலப்3தி4: ஸ்வாத்மனி வர்ததே சேது3பலப்3த4த்வாத்3 க4டாதி3வத3னுபலப்3தி4: | ந வர்ததே சேத்ததா2(அ)பி தத்3வதே3வேத்யாதி3 | அத்ர விஷயாபேக்ஷயோபலப்3தி4த்வஸ்ய ஸ்வாத்மனி வ்ருத்யவ்ருத்திப்4யாம் ந நிவ்ருத்திரிதி வக்தவ்யம் | தத3னங்கீ3காரே ஸ்வன்யாய விரோத4: ஸ்வக்ரியாவிரோதோ4 வேதி |

66. (20) (2-22) **நித்யஸம: |** விஶேஷணத4ர்மஸ்ய தத3தத்3ரூபதா விகல்பேன த4ர்மிணஸ்தத்விஶிஷ்டத்வப4ங்கோ3 நித்யஸம: | யதா2 ஶப்3தோ3(அ)னித்ய

இத்யுக்தே நித்யத்வம் நித்யமனித்யம் வா । ஆத்3யே த4ர்மிணோ நித்யத்வாபாத: । த்3விதீயே தன்னாஶே புன: ஶப்3த3ஸ்ய நித்யத்வாபத்திரித்யாதி3 । அத்ர ஸ்வபக்ஷே நிர்வாஹாந்தரவிவக்ஷயா பரபக்ஷே தௌ3ர்க4ட்யாபாத3னே தாத்பர்யம் சேத்ஸது3த்தரமேவ விஶிஷ்டஸ்வரூபனிராகரணம் சேத்ததா3தௌ3 நிர்வாஹோ வாச்ய: । தத3னப்4யுபக3மேன ப்ரவ்ருத்தஸ்ய ஸ்வன்யாயஸ்வக்ரியாவிரோதா4விதி ।

67. (20) (2-23) அனித்யஸம: । வாதி3ஸாத4னப்ரதிப3ந்த்4யா த4ர்மாந்தரேண தத்3வதாம் ஸாத்4யத4ர்மவத்வாபாத3னமனித்யஸம: । யதா2 யதி3 க்ருதகத்வாச்ச2ப்3தோ3(அ)னித்ய: ஸ்யாத்தர்ஹி ஸத்வாத்ஸர்வமனித்யம் ஸ்யாதி3தி । இயமப்யவிஶேஷஸமலக்ஷணேனைவ ஸங்க்3ருஹீதத்வான்ன ப்ருத2க்3வாச்யைவ ।

68. (20) (2-24) கார்யஸம: । ஹேதோ: ஸந்தி4க்3தா4ஸித்3த4யா ப்ரத்யவஸ்தா2னம் கார்யஸம இதி கேசித் । யதா2 ஶப்3தோ3 நித்ய: ப்ரயத்னானந்தரீயகத்வாதி3த்யுக்தே ப்ரயத்னானந்தரீயகத்வமுத்பாத்3யத்வேன வ்யங்க3த்வேன வேதி ஸந்தி3ஹ்யத இதி । இத3மப்யன்யதா2ஸித்3த4யுத்3பா4வனத்வாத்ஸது3தரமேவ । தஸ்மாத்பக்ஷாதீ3னாமன்யதமஸ்யாஸித்3தி4முத்3பா4வ்ய தத்ஸாத4கத்வேன ஸ்வயமுத்ப்ரேக்ஷிதஸ்ய தூ3ஷணேன வாதி3ஸாத4னப4ங்க3: கார்யஸம இத்யுத3யன: । யதா2 ஶப்3தோ3 நித்ய: கார்யத்வாதி3த்யுக்தே கார்யத்வமஸித்3த4ம் । தத்ஸாத4கம் ச ப்ரயத்னானந்தரீயகத்வம் வாச்யம் । தச்சான்யதா2ஸித்3த4மிதி । இத3மப்யனபி4ப்ரேத தாத்பர்யாரோபாச்ச2லமேவேதி ।

69. (20) (3) ஹான்யாத்3யாபா4ஸ: । ப்ரதிஞாஹான்யாத்3யப்ராப்தாவபி ப்4ராந்த்யாதி3னா தது3த்3பா4வனம் ஹான்யாத்3யாபா4ஸ: । ஸ ப்ரமாணவிரோத4 ஏவ । ஹான்யாத்3யபா4ஸஸ்ய ப்ராஶ்னிகாதி3பி4: ப்ரமிதத்வாத் ।

70. (20) (4) அப்ராப்தகாலே க்3ரஹணம் | உத்3பா4வனகாலமப்ராப்யாதிக்ரம்ய வா நிக்3ரஹஸ்தா2னோத்3பா4வனமப்ராப்தகாலே க்3ரஹணம் | தத3ஸங்க3தமேவேதி |

71. (21) அபஸித்3தா4ந்த: | அபஸித்3தா4ந்தஸ்து ஸ்வவசனவிரோத4 ஏவ | யதா2 ப்ராபா4கரஸ்யேஶ்வராப்4யுபக3ம: |

72. (22) ஹேத்வாபா4ஸ: | பக்ஷத4ர்மத்வம் ஸபக்ஷே ஸத்வம் விபக்ஷாத்3வ்யாவ்ருத்திரபா3தி4தவிஷயத்வமஸத்ப்ரதிபக்ஷத்வம் சேதி ஹேதோ: பஞ்ச ரூபாணி | தத்ரான்வயவ்யதிரேகிண: பஞ்சாபி விவக்ஷிதானி | இதரயோஸ்து சத்வாரி | கேவலான்வயினோ விபக்ஷாபா4வேன ததோ வ்யாவ்ருத்யபா4வாத் | கேவலவ்யதிரேகிண: ஸபக்ஷாபா4வேன தத்ர ஸத்வானுபபத்தே: | தத்ர விவக்ஷித ரூபேஷு கதிபயஸஹிதா: கதிபயரஹிதா ஹேத்வாபா4ஸா: | தே சாஸித்3த4விருத்3தா4னேகாந்திகானத்4யவஸிதகாலாத்யயாபதி3ஷ்டஸத்ப்ரதிபக்ஷப்ரகரணஸமா: | தத்ர வ்யாப்தஸ்ய பக்ஷத4ர்மத்வப்ரமிதி: ஸித்3தி4: | தத3பா4வோ(அ)ஸித்3தி4: | தத்3வானஸித்3த4: | ஸ சதுர்வித4: | வ்யாப்யத்வாஸித்3த4 ஆஶ்ரயாஸித்3த4: பக்ஷத4ர்மத்வாஸித்3த4 ஏதத்ப்ரமித்யஸித்3த4ஶ்சேதி | தத்ர வ்யாப்யத்வாஸித்3தோ4 த்3விவித4: | ஸாத்4யஸம்ப3ந்த4ரஹித: ஸோபாதி4கஸம்ப3ந்த4ஶ்சேதி | ஆத்3யோ யதா2 ஸர்வம் க்ஷணிகம் ஸத்வாதி3தி |
அயமுப4யஸம்ப3ந்தா4பா4வாத3வ்யாப்தாவந்தர்பூ4த: | த்3விதீயோ யதா2 | வைதீ4 ஹிம்ஸா(அ)த4ர்மஸாத4னம் |
ஹிம்ஸாத்வாத்3ப்3ரஹ்மஹிம்ஸாவதி3தி |
ஹிம்ஸாத்வபாபஸாத4னத்வயோ: ஸம்ப3ந்தே4 நிஷித்3த4த்வஸ்யோபாதே4: ஸத்வாத் |

73. (22) ஸாத்4யவ்யாபகத்வே ஸதி ஸாத4னாவ்யாபக உபாதி4: | நிஷித்3த4த்வம் ச ஸாத்4யமத4ர்மஸாத4னத்வம் வ்யாப்னோதி | யத்ராத4ர்மஸாத4னத்வம் தத்ர நிஷித்3த4த்வமிதி நியமாத் | ந வ்யாப்னோதி ச

ஸாத4னத்வாபி4ப்ரேதம் ஹிம்ஸாத்வம் | பக்ஷே
ஹிம்ஸாத்வஸத்3பா4வே(அ)பி நிஷித்3த4த்வஸ்யாபா4வாத் |
அயம் து விப்ரதிபத்தே: ப்ராக3வ்யாப்த்யுன்னாயக: | வைத4ஹிம்ஸாயா:
ஸாத4னாவ்யாபகத்வான்னிவர்தமானம் நிஷித்3த4த்வம்
ஸாத்4யவ்யாபகத்வான்னிவர்தயத்3தி4ம்ஸாத்வஸ்ய
ஸாத்4யாபா4வஸம்ப3ந்த4மாபாத3யதீதி | விப்ரதிபத்யுத்தரகாலஸ்து
ப்ரதிபக்ஷோன்னாயகோ ப4வதி |
ஸாத4னாவ்யாபகத்வாத்பக்ஷாத்3வ்யாவர்தமான உபாதி4:
ஸாத்4யவ்யாபகத்வாத்தத்3வ்யாவர்தயதி | ததஶ்சோபாத்4யபா4வ: ஸாத்4யா
பா4வஸாத4னே ஹேதுர்ப4வதி | வைத4ஹிம்ஸா(அ)த4ர்மஸாத4னம் ந
ப4வதி | அனிஷித்3த4த்வாத் | போ4ஜனவதி3தி | ததா2 ச
ஸோபாதி4கஸ்யாவ்யாப்தௌ ப்ரதிஞாயா: ஸமப3லவிரோதே4 சாந்தர்பா4வ: |

74. (22) ஆஶ்ரயாஸித்3தோ4(அ)பி த்3விவித4: | அஸதா3ஶ்ரய:
ஸித்3த4ஸாத4னஶ்சேதி | ஆத்3யோ யதா2 | ஶஶவிஷாணாம் தீக்ஷ்ணம் |
விஷாணத்வாதி3தி |
ப்ரமாணவிரோதா4த்3யஸங்கீர்ணோதா3ஹரணாபா4வாத3யம் ஹேத்வாபா4ஸ
ஏவ ந ப4வதி | த்3விதீயோ யதா2 | ஈஶ்வரவாதி3னம் ப்ரதி க்ஷித்யாதி3கம்
ஸகர்த்ருகம் கார்யத்வாதி3தி | அயமஸங்க3தாவந்தர்ப4வதி |
அனாகாங்க்ஷிதஸாத4னாய ப்ரவ்ருத்தத்வாத் |

75. (22) பக்ஷத4ர்மத்வாஸித்3தோ4(அ)னேகவித4: | யதா2 ஶப்3தோ3
நித்யஶ்சாக்ஷுஷத்வாதி3த்யாதி3 | தத்ர வ்யதி4கரணாஸித்3தோ4 ந
தூ3ஷணமித்யுக்தமேவ | வ்யர்த2விஶேஷணாஸித்3தோ4
வ்யர்த2விஶேஷ்யாஸித்3த4ஶ்சாதி4க்யே(அ)ந்தர்ப4வத: | பூ4ரியம்
ஶஶவிஷாணோல்லிகி2தா பூ4த்வாதி3த்ய ப்ரஸித்3த4விஶேஷணாஸித்3த4ஸ்து
தோ3ஷாந்தராஸங்கீர்ணோதா3ஹரணாபா4வான்ன ஹேத்வாபா4ஸ: | இதர:
பக்ஷத4ர்மத்வாஸித்3தோ4(அ)ஸித்3தா4வந்தர்ப4வதி | ஏதத்ப்ரமித்யஸித்3தோ4
யதா2 | தூ4மபா4ஷ்பவிவேகே தூ4மவத்வாதி3தி | அஸ்யாப்யஸித்3தி4ரேவ |

பக்ஷவிபக்ஷயோரேவ வர்தமானோ ஹேதுர்விருத்3த4: | யதா2 ஶப்3தோ3 நித்ய: க்ருதகத்வாதி3தி | அயமபி ஸாத்4யஸம்ப3ந்தா4பா4வே ஸதி தத3பா4வஸம்ப3ந்தி4த்வாத3வ்யாப்த: |

76. (22) பக்ஷஸபக்ஷவிபக்ஷவ்ருத்திரனைகாந்திக: | யதா2 ஶப்3தோ3 நித்ய: ப்ரமேயத்வாதி3தி | அயமபி ஸாத்4யதத3பா4வஸம்ப3ந்தி4த்வாத3வ்யாப்த ஏவ | ஸாத்4யஸாத4க: பக்ஷ ஏவ வர்தமானோ ஹேதுரனத்4யவஸித: | ஸ த்ரிவித4: | தத்ர ஸபக்ஷவிபக்ஷரஹிதோ யதா2|ஸர்வமனித்யம் ஸத்வாதி3தி | உப4யவான் யதா2 பூ4ர்னித்யா க3ந்த4வத்வாதி3தி | ஸபக்ஷவான்விபக்ஷரஹிதோ யதா2 | ஶப்3தோ3(அ)பி4தே4ய: ஶப்3த3த்வாதி3தி | அயம் வ்யாப்யத்வாஸித்3த4த்வான்ன ப்ருத2க்3கே4த்வாபா4ஸ இத்யேகே | அன்யே து ஸபக்ஷவிபக்ஷரஹிதோ வ்யாப்யத்வாஸித்3த4: | ஸதி ஸபக்ஷே பக்ஷமாத்ரவ்ருத்தி: ஸபக்ஷவான்விபக்ஷரஹிதஶ்ச த்3வாவனைகாந்திகே(அ)ந்தர்ப4வத இத்யாஹு: | ததா2 ஹி | ஸவ்யபி4சாரோ(அ)னைகாந்திக: | வ்யபி4சாரோ(அ)ன்வயதோ வ்யதிரேகதஶ்ச | தத்ரான்வயஸ்ய பூ4மி: பக்ஷ: ஸபக்ஷஶ்ச | தத3திரேகேண விபக்ஷே(அ)பி வர்தமான: ஸாதா4ரணாணேகாந்திக: | வ்யதிரேகஸ்ய பூ4மிர்விபக்ஷ: ஸபக்ஷைகதே3ஶோ(அ)பி | தத்ர ஸர்வஸ்மின்னபி ஸபக்ஷே(அ)வர்தமானோ(அ)ஸாதா4ரணானைகாந்திக இதி | ஸர்வதா2(அ)வ்யாப்தாவந்தர்ப4வதி | உப4ய ஸம்ப3ந்தா4பா4வாத் | வ்யதிரேகவ்யாப்திஸம்ப4வாத3யம் ந ஹேத்வாபா4ஸ இத்யேகே | அபரே து ஸத்யபி ஸபக்ஷே தத்ராவர்தமானஸ்ய கிம் வ்யாப்திரேவ நாஸ்த்யுத கேவல வ்யதிரேகிவத3ஸ்தீதி ஸந்தே3ஹாவஸ்கந்த3னாத்3தே4த்வாபா4ஸத்வமித்யாஹு: |

77. (22) ப்ரமாணபா3தி4தே பக்ஷே வர்தமானோ ஹேது: காலாத்யயாபதி3ஷ்ட: | யதா2 ஸர்வம் தேஜோ(அ)னுஷ்ணம் த்3ரவ்யத்வாதி3தி | அத்ர த4ர்மிக்3ராஹகேண ஸாத்4யப்ரதியோகி3க்3ராஹகேண சோபஜீவ்யேன ப்ரத்யக்ஷேண பக்ஷோ பா3தி4த: | சக்ஷூ ரூபக்3ராஹகம் ந ப4வதி

இந்த்3ரியத்வாதி3தி த4ர்மிக்3ராஹகானுமானேன பா3தி4த: | ப்3ராஹ்மணேன ஸுரா பேயா | த்3ரவத்3 த்3ரவ்யத்வாதி3த்யாக3மபா3தி4த: | அயம் ப்ரதிஞாயா: ப்ரப3லப்ரமாணவிரோத4 ஏவ |

ஸமப3லப்ரமாணவிருத்3த4: ஸத்ப்ரதிபக்ஷ: | யதா2 வாயு: ப்ரத்யக்ஷ: | ப்ரத்யக்ஷஸ்பர்ஶவத்வாதி3தி | வாயுர்ன ப்ரத்யக்ஷ: | ரூபரஹித த்3ரவ்யத்வாதி3த்யனேன ப்ரதிருத்3த4த்வாத் | அயம் ப்ரதிஞாயா: ஸமப3லப்ரமாணவிரோத4 ஏவ |

78. (22) ஸ்வபரபக்ஷஸித்3தா4வபி த்ரிரூபோ ஹேது: ப்ரகரணஸம: | யதா2 விமதம் மித்2யா த்3ருஶ்யத்வாதி3தி | ஸத்யத்வே(அ)ப்யஸ்ய வக்தும் ஶக்யத்வாத் | அயம் த்வஸம்ப4வீதி கேசிதா3ஹு: | தத3ஸத் | ஸத்ப்ரதிபக்ஷவத3பி4மானத: ஸம்ப4வாத் | அயமபி ப்ரதிஞாயா: ஸமப3லவிரோத4 ஏவேதி | பக்ஷாபா4ஸ ஹேத்வா பா4ஸாந்தர்பூ4தத்வான்ன ப்ருத2க்3வாச்யா இத்யாஹு: | தத3ஸத் | ப்ரதிஞாமாத்ரேணைவ ஸ்பு2ரணாத் | ஸாத4னே ஸ்வக்ரியாவிரோத4ஸ்வன்யாய விரோத4யோர்ஹேத்வாபா4ஸானந்தர்பா4வாச்ச | ஸ்வக்ரியாவிரோதோ4 யதா2| அஹம் மூக இதி | ஸ்வன்யாயவிரோதோ4 யதா2| ப்ரமேயம் ப்ரமாணானபேக்ஷமிதி |

79. (22) ஏவமுதா3ஹரணாபா4ஸானபி ஹேத்வாபா4ஸே(அ)ந்தர்பா4வயந்தஸ்தேஷாம் ந ப்ருத2க்3வாச்யதாமாஹு: | ததா2 ஹி | உதா3ஹரண லக்ஷணரஹிதா உதா3ஹரணவத3வபா4ஸமானா உதா3ஹரணாபா4ஸா: | தத்ர ஸாத4ர்ம்யோ தா3ஹரணே ஸாத்4யவிகலோ யதா2 | மனோ(அ)னித்யம் மூர்தத்வாத் | யன்மூர்தம் தத3னித்யம் | யதா2 பரமாணுரிதி | ஸாத4னவிகலோ யதா2| கர்மேதி | உப4யவிகலோ யதா2| யதா(ஆ)காஶ இதி | ஆஶ்ரயஹீனோ யதா2|யதா2 ஶஶவிஷாணமிதி | அவ்யாப்த்யபி4தா4னம் யதா2| யதா2 க4டவதி3தி | விபரீத வ்யாப்த்யபி4தா4னம் யதா2| யத3னித்யம் தன்மூர்தம் | யதா2 க4ட இதி | வைத4ர்ம்யோதா3ஹரணே ஸாத்4யாவ்யாவ்ருத்தோ யதா2 | யத3னித்யம் ந ப4வதி தன்மூர்தம் ந ப4வதி |யதா2 கர்மேதி | ஸாத4னாவ்யாவ்ருத்தோ யதா2|யதா2 பரமாணுரிதி |

உப3யாவ்யாவ்ருத்தோ யதா2| யதா2 க4ட இதி | ஆஶ்ரயஹீன: பூர்வவத் | அவ்யாப்த்யபி4தா4னம் யதா2|யதா2 (ஆ)காஶ இதி | விபரீத வ்யாப்த்யபி4தா4னம் யதா2 | யன்மூர்தம் ந ப4வதி தத3னித்யம் ந ப4வதி | யதா2(ஆ)காஶ இதி |அத்ர வைத4ர்ம்யோதா3ஹரணஸ்யானுபயுக்தத்வாத்ததா3பா4ஸகத2னமனுபயுக்தம் | அவ்யாப்த்யபி4தா4னம் து ந தோ3ஷோன்யூனம் வா | விபரீதவ்யாப்த்யபி4தா4னமப்யஸங்க3தம் | ஆஶ்ரயஹீனத்வம் சாஶ்ரயாஸித்3த4 வத3த3தூ3ஷணம் | அன்யதரவைகல்யேனைவ த்3ருஷ்டாந்தஸ்ய து3ஷ்டத்வாது3ப4யவைகல்யம் ந ப்ருத2க்3க3ணனீயம் | தஸ்மாத்ஸாத்4யவைகல்யம் ஸாத4னவைகல்யம் ச த்3வயமேவ த்3ருஷ்டாந்ததூ3ஷணம் | தத்ர ஸாத்4யவைகல்யே த்3ருஷ்டாந்தோ விபக்ஷோ ப4வதி | தத்ர வர்தமானம் ஸாத4னமனைகாந்திகம் விருத்3த4ம் வா ப4வதி | ஸாத4னவைகல்யே வ்யாப்தத்வாஸித்3தி4ரிதி | த்3ருஷ்டாந்ததோ3ஷோ ஹேத்வாபா4ஸே(அ)ந்தர்ப4வதீதி சேன்ன | த்3ருஷ்டாந்தோக்த்யனந்தரம் ப்ரதிபா4ஸாத் | ஸபக்ஷாந்தரே வர்தமானஸ்ய ஸாத4னஸ்ய த்3ருஷ்டாந்தீக்ருதே ஸபக்ஷே(அ)வ்ருத்தௌ ஹேத்வாபா4ஸத்வானுபபத்தேஶ்ச | தத்ராப்யனுபத3ர்ஶிதவ்யாப்திகத்வேன வ்யாப்யத்வாஸித்3த4 இதி சேன்ன | ததா2(அ)ப்யர்த2 தோ3ஷாபா4வாதி3தி |

|| இதி ஶ்ரீமஜ்ஜயதீர்த்த2பூஜ்யசரணவிரசித ப்ரமாணபத்3த4தௌ அனுமானபரிச்சே2த3: ஸமாப்த: ||

|| ஆக3மபரிச்சே2த3: ||

ஆகமலக்ஷணம்

1. நிர்தோ3ஷ: ஶப்3த3 ஆக3ம: | நிரபி4தே4யத்வேனான்வயாபா4வேன வா(அ)போ4த3கத்வம், விபரீதபோ3த4கத்வம், ஞாதஞாபகத்வம், அப்ரயோஜனத்வம், அனபி4மதப்ரயோஜனத்வம், அஶக்ய ஸாத4னப்ரதிபாத3னம் லக்ஷ4பாயே ஸதி கு3ரூபாயோபதே3ஶன-மித்யாதி3தோ3ஷரஹித: ஶப்3த3: ஆக3ம: | நிர்தோ3ஷம் வாக்யமிதி வா |

பதலக்ஷணம், வாக்யலக்ஷணம்

2. விப4க்த்யந்தா வர்ணா: பத3ம் | ஆகாங்க்ஷாஸன்னிதி4யோக்3யதாவதாம் பதா3னாம் ஸமூஹோ வாக்யம் | ஆகாங்க்ஷா ஜிஞாஸா | ஸா சேதன த4ர்ம: | தத்3விஷயத்வாத3ர்தா2: ஸாகாங்க்ஷா: | தத்ப்ரதிபாத3க த்வாத்பதா3ன்யபி | ஸன்னிதி4ரவிலம்பே3னோச்சரிதத்வம் பத3த4ர்ம ஏவ | ப்ரதீதான்வயஸ்ய ப்ரமாண விரோதா4பா4வோ யோக்3யதா பதா3ர்த2த4ர்ம: | தத்3வாசகத்வாத்பதா3ன்யபி யோக்3யதாவந்தீத்யுச்யந்தே | தத்ர பத3த்வேன நிரபி4தே4யத்வஸ்ய, ஆகாங்க்ஷாஸன்னிதி4ப்4யாமன்வயாபா4வஸ்ய, யோக்3யதயா விபரீதபோ3த4கத்வஸ்ய ச நிராஸே ஸத்யஶேஷதோ3ஷனிராஸார்த்த2ம் நிர்தோ3ஷக்3ரஹணம் |

3. பூர்வபூர்வவர்ணானுப4வஜனிதஸம்ஸ்காரஸஹிதம் வாச்யவாசகபா4வஸம்ப3ந்த4க்3ரஹணஸம்ஸ்காரானுக்3ருஹீதமந்த்யவர்ண ஸன்னிக்ருஷ்டம் ஶ்ரோத்ரமனேகேஷ்வபி வர்ணேஶ்வேகாம் பத3பு3த்3தி4ம் ஜனயதி | ததா2 பூர்வபூர்வபதா3னுப4வஜனித-ஸம்ஸ்காரஸஹக்ருதமந்த்யபத3விஷயம் ஶ்ரோத்ரமனேகேஷு பதே3ஷ்வேகாம் வாக்யபு3த்3தி4மாகாங்க்ஷாத்3யனுஸாரேண ஜனயதி | தேன வர்ணானாம் பதா3னாம் ச ஸஹானவஸ்தி2தப்ரதீதீனாமபி ஸமுதா3யோ யுஜ்யதே |

வ்யக்த்தய ஏவ பதவாச்யா:

4. ஆக3மோ(அ)பி ஸம்யக் ஶ்ருத: ஸமயஸ்மரணானுக்3ருஹீத: ஶாப்3த3ன்யாயானுஸந்தா4னஸஹித ஏவ ஸ்வார்த2ஸ்ய போ3த4கோ ந து ஸத்தாமாத்ரேண । ஜாதிரேவ வாச்யா பதா3னாம் வ்யக்தயஸ்து லக்ஷ்யா இதி பா4ட்டா: । ஜாதிவிஶிஷ்டா வ்யக்தயோ வாச்யா இதி வைஶேஷிகா: । க்வசிஜ்ஜாதி: க்வசித்3வ்யக்திரிதி வையாகரணா: । க்வசிஜ்ஜாதி: க்வசித்3வ்யக்தி: க்வசிதா3க்ருதிரிதி நையாயிகா: । அன்யாபோஹ இதி பௌ3த்3தா4: । வ்யக்த்தய ஏவ வாச்யா: ஸமயப்ரதிபத்தௌ து ஸாத்3ருஶ்யமுபதா4னமித்யாசார்யா: ।

யோக்யதரான்விதாபிதானவாத:

5. நனு ஸமயோ நாம பதா3னாம் பதா3ர்தா2னாம் ச வாச்ய வாசகபா4வஸம்ப3ந்த4: । ஸ ச ஸம்ப3ந்தி4ஷ்வஞாதேஷு ஞாதுமஶக்ய இதி பதா3ர்த்த2ஞானஸ்ய ப்ராகே3வ ஸித்3த4த்வாத்கிமாக3மஸ்ய ப்ரயோஜனம் । உச்யதே । யதா2 ஞாதயோரபி த4ர்மத4ர்மிணோ: ஸம்ஸர்கோ3(அ)னுமானேன போ3த்4யதே । ததா2 ஞாதானாமேவ பதா3ர்த்தா2னாமன்வயவிஶேஷஸ்யாக3மோ போ3த4க: । பதா3னாம் பதா3ர்த்த2மாத்ரவிஷயத்வேனான்வயபோ3த4கம் ந கிஞ்சித3ஸ்தீதி சேத் । அத்ர வர்ணபதா3பி4வ்யக்தோ(அ)க2ண்ட3: ஸ்போ2டாக்2ய: ஶப்3தோ3(அ)ன்யபோ3த4க இதி வையாகரணா ப்3ருவதே । வர்ணமாலேத்யபரே வாக்யாந்த்யோ வர்ண இத்யன்யே । பதா3னாம் ஸான்னித்4யமிதி கேசித் । பதை3ரபி4ஹிதா: பதா3ர்த்தா2 ஏவாகாங்க்ஷாதி3ஶாலின இதி பா4ட்டா: । ஸர்வேஷாம் பக்ஷாணாமப்ராமாணிகத்வாத்ப்ரமாணவிருத்3த4த்வாச்ச பதா3ன்யேவான்விதஸ்வார்தா2பி4தா4யீனீதி ப்ரேக்ஷாவந்த: । தத்ர ப்ரத்யேகமபி பதா3ன்யன்வய விஶேஷாபி4தா4னஸமர்த்தா2னீதி ப்ராபா4கரா: । ப்ரத்யேகம் ஸாமான்யதோ யோக்3யேதரான்விதஸ்வார்த்தா2பி4தா4னஶக்தீனி

பதா3னி பதா3ந்தரஸன்னிதா4னாஹிதஶக்த்யந்தராணி விஶேஷதோ(அ)ப்யன்விதான்ஸ்வார்தா2னபி4த3த4தி । ததா2(அ)னுப4வாதி3த்யாசார்யா: ।

அபௌருஷேயாகமஸ்வரூபம்

6. ஆக3மோ த்3விவித4: । அபௌருஷேய: பௌருஷேயஶ்சேதி । தத்ராபௌருஷேயோ வேத3: பௌருஷேயோ(அ)ன்ய: । வர்ணா: ஸர்வத்ர கூடஸ்த2னித்யா: । ஸர்வக3தாஶ்ச । பதா3ன்யபி நியதான்யேவ । தேஷாம் பதா3ர்த்த2ஸம்ப3ந்தோ4(அ)பி ஸ்வாபா4விக ஏவ । ததா2(அ)பி வாக்யே பதா3னாமானுபூர்வீவிஶேஷஸ்ய ஸ்வதந்த்ரபுருஷபூர்வகத்வபா4வாபா4வாப்4யாமயம் பே4த3: ।

7. ஆக3மோ(அ)னுமான ஏவாந்தர்ப4வதீதி வைஶேஷிகாத3ய: । தத3ஸத் ।வ்யாப்த்யாத்3யனநுஸந்தா4ன ஏவ வாக்யார்த்த2ப்ரதீதேரனுப4வாத் ।அபௌருஷேய: ப்ருத2க் ப்ரமாணம் । பௌருஷேயஸ்த்வனுமானமிதி ப்ராபா4கரா: । தத3ப்யஸத் । உப4யத்ர ஸாமக்3ரீஸாம்யே(அ)பி விஶேஷகல்பகாபா4வாத் । ததே3தானி த்ரீண்யேவ ப்ரமாணானி ।

அர்த்தாபத்யாதீனாமனந்தர்பாவப்ரகார:

8. ஏதேஷ்வேவார்தா2பத்யாதீ3னாமந்தர்பா4வ: । ததா2 ஹி । அனுபபத்3யமானார்த்த2த3ர்ஶனாத்தது3பபாத3கே பு3த்3தி4ரர்த்தா2பத்தி: । அத்ர யத்யப்யேகைகஸ்ய ப3ஹிர்பா4வலிங்க3த்வம் நோபபத்3யதே । வ்யபி4சாராத் । ததா2ரா(அ)பி சைத்ரோ ப3ஹிரஸ்தி । ஜீவனவத்வே ஸதி க்3ருஹே(அ)ஸத்வாத் । யோ ஜீவன்யத்ர நாஸ்தி ஸ ததோ(அ)ன்யத்ராஸ்தி । யதா2(அ)ஹமிதி மிலிதயோர்ஜீவனக்3ருஹாபா4வயோர்லிங்க3த்வமுபபத்3யத ஏவ ।

9. விருத்3த4யோர்விஶேஷணவிஶேஷ்யப4வானுபபத்திரிதி சேன்ன ।
ஸாமான்ய விஶேஷயோரவிரோத4ஸ்ய ஸ்வஸ்மின்னேவ த்3ருஷ்டத்வாத் ।
ஆத்யந்திகவிரோதே4 த்வர்தா2பத்திரபி ந ப்ரவர்ததே । கிந்து விப்ரதிபத்யா
ஸந்தே3ஹ ஏவ ப4வதீதி ।

10. ஸாத்3ருஶ்யஞானஸாத4னமுபமானம் । தத்ர தேனாயம் ஸத்3ருஶ:
ஸத்3ருஶாவிமாமித்யாதி3 வா ஞானம் ப்ரத்யக்ஷஜம் । கோ3க3வயெள
ஸத்3ருஶாவிதி வாக்யஜந்த்வாக3ம ஏவ । க்3ருஹ்யமாணே
ஸ்மர்யமாணஸாத்3ருஶ்யம் த்3ருஷ்ட்வா ஸ்மர்யமாணே யத்3
க்3ருஹ்யமாணஸாத்3ருஶ்யம் ப்ரத்யேதி தத3னுமானமேவ ।
நன்வனுபூ4யமானக3தத்வேன ப்ரதீயமானம் ஸாத்3ருஶ்யம் கரணம் ।
ஸ்மர்யமாணக3தம் ப்ரமேயம் । தத்கத2மனயோர்வ்யதி4 கரணயோர்லிங்க3
லிங்கி3பா4வ இதி சேன்ன । ஸ கௌ3ரேதத்3க3வயஸத்3ருஶ: । அஸ்ய
க3வயஸ்ய தத்3கோ3ஸத்3ருஶத்வாத் । யோ யத்ஸத்3ருஶ: ஸ தத்ஸத்3ருஶ: ।
யதா2 யமோ யமாந்தரேணேதி வ்யாப்திஸம்ப4வேன
வ்யதி4கரணஸ்யாதோ3ஷத்வாத் । ஏதத்3க3வய க3தஸாத்3ருஶ்யப்ரதி
யோகி3த்வஸ்ய வா லிங்க3த்வேன ஸாமானாதி4கரண்யாச்சேதி ।

11. அபா4வஞானகரணமபா4வப்ரமாணம் । தத்ரேதா3னீம்
கௌரவாத்3யபா4வோ பா4ரதாத்3யாக3மாத3வக3ம்யதே । தே3வத3த்தஸ்ய
சக்ஷுராத்3யபா4வோ ரூபாத்3யத3ர்ஶனலிங்க3க3ம்ய: ।
ஸகா2த்3யபா4வப்ரமிதிஸ்து ஸாக்ஷிப்ரத்யக்ஷேணைவ ।
புரோவ்ருத்திக4டாத்3யபா4வப்ரமிதிஸ்து ஜ2டிதி ஜாயமானா
ப்ரத்யக்ஷப2லமேவ । ந த்வனுபலப்3தி3மாத்ரஜன்யா ।அபரோக்ஷஞானத்வாத் ।
அனுபலப்3தி3ஸ்த்வவர்ஜனீயஸன்னிதி4ரேவ । யத்ர த்வந்த3காரே
ஹஸ்தப்ரஸாரணாதி3 ரூப பராமர்ஶேன க4டாபா4வம் ப்ரத்யேதி ந
ததா3(அ)னுபலப்3தி4: கரணம் । கிந்து லிங்க3த்வேனைவ । அத்ர க4டோ
நாஸ்தி யோக்3யத்வே ஸத்யனுபலப்4யமானத்வாதி3தி । ஏவம்
ப்ராதர்க3ஜாத்3யபா4வஞானமனுபலப்3தி4லிங்க3ஜன்யம் ।

அபா⁴வஸ்யேந்த்³ரியஸன்னிகர்ஷானுபபத்திரிதி சேன்ன ।
பா⁴வவத³பா⁴வஸ்யாபீந்த்³ரிய ஸன்னிகர்ஷே பா⁴த⁴காபா⁴வாத் ।

ப³ஹூலஞானே(அ)ல்பஞானம் ஸம்ப³வ: । யதா² ஶதமஸ்தீதி ஞானே
பஞ்சாஶத் ஞானம் । தத³ப்யனுமானமேவ । தே³வத³த்த: பஞ்சாஶத்³வான் ।
ஶதவத்வாத் । யதா²(அ)ஹமிதி ப்ரயோக³ஸம்ப⁴வாத் । ப்ரஸக்தப்ரதிஷேதே⁴
பரிஶிஷ்யமாணே பு³த்³தி⁴: பரிஶேஷ: । யதா²
தே³வத³த்தயஞத³த்தாவேதாவிதி ஞானே ஸத்யேகஸ்மின்னாயம் யஞத³த்த:
। தே³வத³த்தயஞத³த்தயோன்யதரத்வே ஸத்யயஞத³த்தத்வாத் ।
வ்யதிரேகேண யஞத³த்தவதி³தி ப்ரயோகோ³பபத்தே: ।
உபக்ரமாதீ³ன்யப்யனுமானான்யேவ ।
அனிர்தி³ஷ்டப்ரவக்த்ருகம் ப்ரவாத³பாரம்பர்யமைதிஹ்யம் । யதா²(அ)த்ர வடே
வைஶ்ரவணோ(அ)ஸ்தீதி வாக்யம் ததா³க³ம ஏவ । ஏவமன்யான்யபி
ப்ரமாணான்யுக்தேஶ்வேவாந்தர்பா⁴வ்யானி ।

ப்ராமாண்யவிசார:

12. நன்வேதேஷாம் ப்ரமாணானாம் ப்ராமாண்யமப்ரமாணானாமப்ரமாண்யம்
ச கேனோத்பத்³யதே கேன வா ஞாயத இதி சேத் । உச்யதே । தத்ர
ஞானானாமுப⁴யம் ஸ்வத ஏவேதி ஸாங்க்²யா மன்யந்தே । ஞான
ஜனகாதிரிக்தஜனகானபேக்ஷத்வமுத்பத்தௌ ஸ்வதஸ்த்வம் ।
ஞானஞாபகாதிரிக்த ஞாபகானபேக்ஷத்வம் ஞப்தௌ ஸ்வதஸ்த்வம் ।
உப⁴யம் பரத ஏவேதி நையாயிகாத³ய: । ஞானஜனகாதிரிக்த
காரணஜன்யத்வமுத்பத்தௌ பரதஸ்த்வம் ।
ஞானஞாபகாதிரிக்தப்ரமாணாபேக்ஷத்வம் ஜ்ஞப்தௌ பரதஸ்த்வம் । தத்ர
ஞானமிந்த்³ரியாதி³ஜன்யம் ப்ராமாண்யம் புனரிந்த்³ரியாதி³கு³ணஜன்யம் ।
ததா²(அ)ப்ரமாண்யம் தத்³தோ³ஷஜன்யம் । ஏவம் ஞானம்
மானஸப்ரத்யக்ஷவேத்³யம் । தத்ர ப்ராமாண்யமப்ராமாண்யம் ச ஸம்வாத³
விஸம்வாத³லிங்க³க³ம்யமிதி ।
ப்ராமாண்யம் பரதோ(அ)ப்ராமாண்யம் ஸ்வத இதி பௌ³த்³தா⁴: ।

ப்ராமாண்யம் ஸ்வதோ(அ)ப்ராமாண்யம் பரத இதி பக்ஷமங்கீ3குர்வாணா அபி பா4ட்டா: ப்ராமாண்யவிஶிஷ்டம் ஞானம் ஞாததாவிஶேஷேணானுமீயத இதி ஞப்தௌ ஸ்வதஸ்த்வம் । அப்ராமாண்யம் து விஸம்வாதா3த்3யனுமானாந்தரவேத்3யமிதி பரதஸ்த்வம் மன்யந்தே । ஸ்வப்ரகாஶஞானேனைவ ப்ராமாண்யவிஶிஷ்டஞானம் ஸித்3த்4யதி । அப்ராமாண்யம் து நாஸ்த்யேவேதி ப்ராபா4கரா: । இந்த்3ரியாதி3மாத்ரேணைவ ப்ரமாண்யவிஶிஷ்டம் ஞானமுத்பத்3யதே । கு3ணா ஸ்த்வகிஞ்சித்காரா: । அப்ராமாண்யம் தோ3ஷஸஹக்ருதேந்த்3ரியாதி3பி4ருத்பத்3யதே । ததா2 ஞானம் தத்ப்ராமாண்யம் ச ஸாக்ஷிணைவ ஞாயதே । அப்ரமாணஞானஸ்வரூபமாத்ரம் ஸாக்ஷிவேத்3யம் । தத3ப்ராமாண்யம் த்வனுமேயமித்2யாசார்யா: ।

13. கரணானாம் து ஞானஜனகஶக்திரேவ ஸ்வகாரணாஸாதி3தா ப்ராமாண்யஜனகத்வஶக்தி: । அப்ரமாண்யஜனநே த்வன்யா ஶக்திர்தோ3ஷ வஶாதா3விர்ப4வதி । ஞப்திஸ்து பரத ஏவ । இந்த்3ரியாதி3ஸ்வரூபஸ்ய யதா2யத2ம் ஸ்வப்ரமாணவேத்3யத்வாத் । யதா2ர்த2ஞானஸாத4னத்வஸ்யானுமானவேத்3யத்வாதி3தி । ததே3வம்பூ4தை: ப்ரமாணை: பதா3ர்த்தா2னாம் நித்யானித்யத்வாதி3கம் நிஶ்சித்யவிஷயேஷு விரக்தஸ்ய ஶமத3மாதி3ஸம்பத்திமதோ வாஸுதே3வைகஶரணஸ்ய தத்3விஷயாணி ஶ்ரவணமனநனிதி4த்4யாஸனான்யாத3ரனைரந்தர்யாப்4யாம் ப3ஹுகாலமனுஷ்டி2தவதோ ப4க3வத்ஸாக்ஷாத்காரே ஸத்யத்யுத்3ரிக்தயா ப4க்த்யா ப4க3வத்ப்ரஸாதா2த3ஶேஷானிஷ்டனிவ்ருத்திவிஶிஷ்டானந்தா3தி3ஸ்வரூபாவிர்பா4வலக்ஷணா முக்திர்ப4வதீதி ।।

ஜயதீர்த்த2முனீந்த்3ரேண பா3லபோ3தா4ய நிர்மிதா ।
ப்ரமாணபத்3த4திர்பூ4யாத்ப்ரீத்யை மாத4வமத்4வயோ: ।।1।।

|| இதி ஶ்ரீமஜ்ஜயதீர்த்த[2]பூஜ்யசரணவிரசிதப்ரமாணபத்[3]த[4]தௌ ஆக[3]மபரிச்சே[2]த[3]: ஸமாப்த: ||

ஶ்ரீமஜ்ஜயதீர்த்த[2] பூஜ்ய குருவந்த்ர்கத பாரதிரமண முக்யப்ரானந்தர்கத ஶ்ரீ க்ருஷ்ண ப்ரியதாம்

|| ஶ்ரீ க்ருஷ்ணார்பனமஸ்து ||